Fiškálno-sociálna politika štátu z pohľadu zdanenia práce v podmienkach Slovenskej republiky v rokoch 1993 - 2020

Zuzana Kubaščíková

Zuzana Kubaščíková

Fiškálno-sociálna politika štátu z pohľadu zdanenia práce v podmienkach Slovenskej republiky v rokoch 1993 - 2021

Recenzenti:

prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD. doc. Ing. Alena Andrejovská, PhD.

Všetky práva vyhradené.

Toto dielo, ani žiadna jeho časť sa nesmie reprodukovať bez súhlasu majiteľa práv.

Prvé vydanie, 2021

ISBN 978-617-581-519-9

Vydané ako výstup grantovej úlohy:

APVV-16-0602 Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR – od nákladov k hodnote.

OBSAH

ÚVOD 3

1 Zdaňovanie príjmov zo závislej činnosti od roku 1993 5

2 Položky ovplyvňujúce základ dane a výšku dane z príjmov 9

2.1 Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka 9

2.2 Nezdaniteľná časť základu dane na manželku/manžela 16

2.3 Nezdaniteľná časť základu dane na dieťa, resp. daňový bonus na dieťa 22

2.4 Ostatné nezdaniteľné časti základu dane 28

3 Mzdové veličiny vplývajúce na úroveň daňového a odvodového zaťaženia 31

3.1 Poistné platené do fondov sociálneho a zdravotného poistenia z príjmov zo závislej činnosti 42

3.1.1 Preddavky na zdravotné poistenie 45

3.1.2 Poistné na povinné sociálne poistenie 48

4 Daňové a odvodové zaťaženie zamestnancov v jednotlivých stupňoch náročnosti práce 54

5 Daňové a odvodové zaťaženie priemernej mzdy zamestnancov 68

6 Resumé 75

Zoznam použitej literatúry 78

ÚVOD

Monotematická publikácia „Fiškálno-sociálna politika štátu z pohľadu zdanenia práce a odvodového zaťaženia podnikateľských subjektov v podmienkach Slovenskej republiky v rokoch 1993 – 2021“ je výsledkom riešenia grantového projektu a je určená vedeckej komunite, zaoberajúcej sa problematikou ekonomických vplyvov uvedených oblastí z makro i mikroekonomického hľadiska.

V publikácii sú spracované všeobecné teoreticko-právne a historické východiská zdaňovania. V monografii je prezentovaný prierez históriou priamych daní fyzických osôb a odvodového zaťaženia fyzických osôb na území Slovenskej republiky (ďalej iba „SR“) od jej vzniku v roku 1993 a to tak v rovine retrospektívneho pohľadu na vnútroštátnu úpravu v jednotlivých rokoch, ako aj z hľadiska zhodnotenia dynamiky vývojových tendencií daňovej a odvodovej politiky. Výpočet dane z príjmov fyzických osôb zo závislej činnosti je komplexným postupom zohľadnenia jednotlivých aspektov zdanenia, identifikácia týchto aspektov je obsahom tejto publikácie. Publikácia sa venuje výhradne daňovníkom s neobmedzenou daňovou povinnosťou, ktorí dosahujú príjmy zo závislej činnosti. Okrem konštruktívnej kritiky sa v monografii nachádzajú i návrhy na zlepšenie súčasného stavu.

Publikácia obsahuje základný prehľad sadzieb dane z príjmov od roku 1993, pokračuje právnou úpravou a vývojom nezdaniteľných častí základu dane (nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka, nezdaniteľná časť základu dane na manželku/manžela, nezdaniteľná časť základu dane na dieťa, resp. daňový bonus na dieťa a ďalšie nezdaniteľné časti základu dane). Tretia kapitola publikácie sa venuje mzdovým veličinám vplývajúcim na úroveň daňového a odvodového zaťaženia. V závere publikácie je venovaný priestor na analýzu daňového a odvodového zaťaženia zamestnancov v jednotlivých stupňoch náročnosti práce a daňového a odvodového zaťaženia priemernej mzdy zamestnancov.

Oblasti zdanenia práce sa v SR venuje relatívne veľa autorov (medzi najvýznamnejších autorov v oblasti daní patria: Bujňáková, M., Červená, K., Grúň, L., Harumová, A., Kubátová, K., Lenártová, G.). Bujňáková, M. publikovala príspevky v na tému postavenie daňovej sústavy v procese transformácie ekonomiky a spracovala daňové

zaťaženie práce hlavne v období 1996 - 2004. Daňovému zaťaženiu práce hlavne v období hospodárskej krízy a po nej sa venuje Červená, K. Aktuálnym otázkam daňového práva sa v SR venuje Grúň, L., pričom v jeho publikáciách je možné nájsť aj prehľad historického vývoja daní v SR. Harumová, A. sa venovala vo svojich publikáciách hlavne vplyvu daní na podnikateľskú sféru s čím súvisí aj zdanenie miezd. Daniam z makroekonomického hľadiska hlavne z pohľadu daňovej teórie a politiky sa venuje Kubátová, K. Lenártová, G. publikovala prehľad daňových systémov vo svete. Na rozdiel od množstva autorov, ktorí sa venujú daňovému zaťaženiu, odvodovému zaťaženiu sa venuje už výrazne menej autorov medzi ktorými je najvýraznejší Mihál, J. (minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR v rokoch 2010 – 2012). Od roku 2012 publikuje každoročne publikáciu s názvom Daňové a odvodové tipy, venuje sa vo všeobecnosti odvodom, materskej a tzv. „mzdárskym zákonom“.

1 Zdaňovanie príjmov zo závislej činnosti od roku 1993

Od roku 1993, kedy vznikla samostatná SR, sa začal rozvíjať samostatný daňový systém v našej krajine. Prvého januára 1993 nadobudol účinnosť zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov, ktorým sa nahradil zákon o dani z príjmov obyvateľstva č. 389/1990 Zb. Zaviedla sa daň z príjmov, ktorá nahradila dovtedy platnú dôchodkovú daň, poľnohospodársku daň, daň zo mzdy, odvody zo zisku, daň z príjmov z literárnej a umeleckej činnosti.

V období 1993 – 2003 sa na území SR zdaňovali príjmy zo závislej činnosti prostredníctvom zatriedenia do tzv. daňových pásiem. V tomto období došlo k zmene percentuálnych sadzieb dane z príjmov a k zavedeniu tzv. „milionárskej dane".

Tabuľka č. 1 Sadzby dane z príjmov fyzických osôb v SR v roku 1993 – 1999[1]

Daňové pásma (rozpätie v Sk)	**Minimálna – pevne stanovená daň v Sk**	**Daňová sadzba v roku 1993**	**Daňová sadzba v rokoch 1994 – 1999**
0 - 60 000	0	15 %	15 %
60 000 - 120 000	9 000	20 %	20 %
120 000 - 180 000	21 000	25 %	25 %
180 000 - 540 000	36 000	32 %	32 %
540 000 - 1 080 000	151 200	40 %	40 %
od 1 080 000	367 200	47 %	42 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o daniach z príjmov č. 286/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

„Milionárska daň" bola zavedená v roku 1998 a išlo o dodatočné navýšenie dane pre vysokopríjmové skupiny zamestnancov. Ak bol ročný základ dane (po znížení o príslušné nezdaniteľné časti základu dane) vyšší ako 1 080 000,- Sk, zvyšovala sa daň z príjmov o príslušné percento podľa nasledujúcej tabuľky.

[1] Sumy sú do roku 2008 uvedené v slovenských korunách. Dňa 1. 1. 2009 SR vstúpila do eurozóny, euro sa stalo zákonným platidlom a nahradilo slovenskú korunu v stanovenom výmennom kurze 1 € = 30,1260 Sk.

Tabuľka č. 2 Milionárska daň v roku 1998 - 1999

Daňové pásma v Sk	**Dodatočná daňová sadzba v roku 1998 – 1999, tzv. „milionárska daň“**
367 200 - 1 274 400	5 %
1 274 400 - 3 996 000	10 %
3 996 000 - 8 985 600	20 %
od 8 985 600	30 %

Zdroj: Vlastné spracovanie zákona o daniach z príjmov č. 286/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

V roku 1999 bola prijatá novela zákona o daniach z príjmov, ktorá upravovala daňové pásma a sadzby dane, nikdy však nenadobudla účinnosť, keďže v tom istom roku bol schválený i nový zákon č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov ktorý túto novelu efektívne zrušil. Tento zákon č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov nadobudol účinnosť 1. 1. 2000. Zákon zachoval základné princípy z predchádzajúceho zákona, výraznejšie však upravil sadzby dane.

Tabuľka č. 3 Sadzby dane z príjmov fyzických osôb v SR v roku 2000 - 2001

Daňové pásma v Sk	**Minimálna – pevne stanovená daň v Sk**	**Daňová sadzba v roku 2000 – 2001**
0 - 90 000	0	12 %
90 000 - 150 000	10 800	20 %
150 000 - 240 000	22 800	25 %
240 000 - 396 000	45 300	30 %
396 000 - 564 000	92 100	35 %
564 000 - 1 128 000	150 900	40 %
od 1 128 000	376 500	42 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o daniach z príjmov č. 366/1999 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Novelou zákona o daniach z príjmov č. 561/2001 Z. z. sa od roku 2002 znížil počet daňových pásiem a mierne sa znížilo i daňové zaťaženie zamestnancov.

Tabuľka č. 4 Sadzby dane z príjmov fyzických osôb v SR v roku 2002 - 2003

Daňové pásma v Sk	**Minimálna – pevne stanovená daň v Sk**	**Daňová sadzba v roku 2002 – 2003**
0 - 90 000	0	10 %
90 000 - 180 000	9 000	20 %
180 000 - 396 000	27 000	28 %
396 000 - 564 000	87 480	35 %
od 564 000	146 280	38 %

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o daniach z príjmov č. 561/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Z uvedených prehľadov je zrejmé, že základ dane, znížený o nezdaniteľné časti základu dane, sa zdaňoval od roku 1993 do roku 2003 progresívnymi daňovými sadzbami v jednotlivých daňových pásmach, v závislosti od jeho výšky. Kým v roku 1993 bolo rozpätie sadzieb dane stanovené od 15 % do 47 %, v rokoch 1994 až 1999 to bolo od 15 % do 42 %, pričom v rokoch 1998 a 1999 sa uplatňovala tzv. milionárska daň na princípe prirážky k dani v rozpätí od 5 % do 30 % pri základe dane prevyšujúcom sumu 1 080 000,- Sk, v dôsledku čoho predstavovala v týchto rokoch najvyššia sadzba dane až 55 %. Sadzba dane z príjmov fyzických osôb bola v rokoch 2000 až 2001 stanovená v rozpätí od 12 % do 42 % a v nasledujúcich dvoch rokoch klesla v najnižšom a najvyššom pásme o 2 percentuálne body.

O štyri roky neskôr sa v SR spustila najvýznamnejšia reforma daňového systému v histórii SR. V tejto súvislosti bol prijatý zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2004 a v znení neskorších predpisov platí dodnes. Rok 2004 bol významným medzníkom v oblasti zdaňovania príjmov zo závislej činnosti a bola zavedená jednotná (rovná) sadzba dane vo výške 19 % pre fyzické i právnické osoby. S prijatím tohto nového zákona sa nezaviedla iba jednotná daň, ale celkovo sa zjednodušil a sprehľadnil systém zdaňovania, zrušili sa pásma progresívneho zdanenia, niektoré nezdaniteľné časti a mnohé výnimky. Zákon bol následne mnohonásobne novelizovaný, platný je však dodnes a to napriek tomu, že od 1. 1. 2013 nahradilo v SR rovnú daň opäť progresívne zdaňovanie príjmov – avšak tentokrát boli zavedené iba dve pásma zdaňovania:

- 19 % z tej časti základu dane, ktorá nepresiahne 176,8 násobok sumy platného životného minima (vrátane 176,8 násobku sumy platného životného minima),
- 25 % z tej časti základu dane, ktorá presiahne 176,8 násobok platného životného minima.

Progresivita zdaňovania sa však prejaví aj pri príjmoch, ktoré patria do pásma zdaňovaného 19 % daňou, a to prostredníctvom krátenia nezdaniteľnej časti základu dane.

V roku 2013 sa taktiež zaviedla osobitná sadzba dane vo výške 5 %, ktorá sa vzťahuje na zamestnancov s príjmom podľa zákona o platových pomeroch ústavných činiteľov č. 120/1993 Z. z. (napr. prezident SR, poslanci NR SR, členovia vlády SR).

Priebežne, prostredníctvom noviel, boli aplikované ďalšie zmeny zákona o dani z príjmov. K zatiaľ posledným úpravám patrí tá, ktorá pre rok 2021 stanovila nasledujúce sadzby dane z príjmov pre fyzické osoby:

- 19 % z tej časti základu dane, ktorá nepresiahne sumu 37 981,94 eur (čo predstavuje 176,8 násobok sumy platného životného minima (vrátane),
- 25 % z tej časti základu dane, ktorá presiahne sumu 37 981,94 eur (čo predstavuje 176,8 násobok sumy platného životného minima.

Mechanizmus zdaňovania príjmov fyzických osôb vo väzbe na rastúce príjmy, predovšetkým platy a odmeny v zamestnaneckej sfére, má ten efekt, že príjmy vo vyšších daňových pásmach, podliehajú zdaneniu vyššou daňovou sadzbou, v dôsledku čoho rastie aj daňové zaťaženie týchto príjmov. Takýto efekt je pritom umocnený rastom nominálnych príjmov pri nezmenených sadzbách dane, čím sa zvyšuje podiel príjmov vo vyšších daňových pásmach

Určenie daňových pásiem a sadzieb daní z príjmov fyzických osôb vychádza najmä z toho princípu, že príjmy v nižších pásmach sú zdaňované nižšou sadzbou dane, kým daňová sadzba v najvyšších príjmových skupinách zodpovedá (v niektorých prípadoch až presahuje) zdaneniu na úrovni dane z príjmov právnických osôb.

2 Položky ovplyvňujúce základ dane a výšku dane z príjmov

Významnými položkami, ktoré znižujú základ dane pre účely výpočtu dane z príjmov zo závislej činnosti, sú nezdaniteľné časti základu dane. Tak, ako sa historicky menila sadzba dane z príjmov fyzickej osoby, menili sa i nezdaniteľné časti ovplyvňujúce základ dane daňovníka.

Pre daňovníkov uplatnenie nezdaniteľných častí znamená legálnu možnosť zníženia dane z príjmov, ktorú by vo vlastnom záujme mali naplno využiť. Od zdaňovacieho obdobia 2011 došlo k zmene a už nie je možné uplatniť si nezdaniteľné časti pri príjmoch iných, ako sú príjmy zo závislej činnosti (§ 5 zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, ďalej iba „zákon o dani z príjmov“) a príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti (§ 6 ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmov). Na porovnanie si nezdaniteľné časti nemôže uplatniť daňovník pri príjmoch z prenájmu (§ 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov), pri príjmoch z kapitálového majetku a ostatných príjmoch (§ 7 a 8 zákona o dani z príjmov), pri príjmoch z umeleckého výkonu a z použitia diela (tantiémy, § 6 ods. 4 zákona o dani z príjmov). Nezdaniteľné časti nie je možné odpočítať ani pri zdanení príjmov zrážkovou daňou (§ 43 zákona o dani z príjmov).

2.1 Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka

Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka sa neustále mení a vyvíja a má významný vplyv na výpočet čistej mzdy. O nezdaniteľnú časť základu dane sa znižuje základ dane zamestnanca - daňovníka. Výška, ako aj výpočet nezdaniteľnej časti na daňovníka závisí od aktuálne platného životného minima.[2]

[2] Životné minimum je definované ako hranica chudoby, pričom výpočet adekvátnej minimálnej sumy spotreby je ovplyvnený minimálnym spotrebným košom. V SR stúpol význam kategórie životného minima po r. 1989, kedy sa určila minimálna suma, ktorú mal garantovať štát pre obyvateľov, aby im zaručil dôstojný život, bez potláčania podnetov k práci.

Zákon o životnom minime č. 463/1991 Zb. definuje životné minimum ako “spoločensky uznanú minimálnu hranicu príjmov občana, pod ktorou nastáva stav jeho hmotnej núdze.” V tomto zákone bola stanovená suma životného minima na občana (podľa veku) a na domácnosť (podľa počtu členov domácnosti). Suma životného minima podľa tohto zákona bola prehodnocovaná vtedy, keď index životných nákladov domácností v nízkom príjmovom pásme vzrástol aspoň o 10% od predchádzajúcej valorizácie.

Zákon č. 125/1998 Z. z. o životnom minime už sumy životného minima stanovil odlišne, rozlišoval sumu životného

Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka bola v rokoch 1993 – 2003 stanovená pevnou čiastkou uvedenou v zákone o daniach z príjmov a bolo ju možné uplatniť na všetky príjmy daňovníka. Výška základnej nezdaniteľnej sumy na daňovníka v roku 1993 vychádzala z priemernej výšky životného minima na jednotlivca (suma 1 200,- Sk na zabezpečenie výživy, suma 500,- Sk na domácnosť, t. j. spolu 1 700,- Sk mesačne, 20 400,- Sk ročne). V roku 1994 bola nezdaniteľná časť tvorená rovnakým princípom a predstavovala sumu 1 750,- Sk mesačne a 21 000,- Sk ročne. Výška základnej nezdaniteľnej sumy v roku 1994 však už nezodpovedala rastu životného minima (životné minimum vzrástlo medziročne o 5,2 % a zvýšenie sumy nezdaniteľnej časti z 20 400,- Sk na 21 000,- Sk predstavovala rast len o 2,94 %). Naopak, v roku 2000 sa životné minimum oproti roku 1999 zmenilo o približne 7 % (zo sumy 39 120,- na sumu 41 880,- Sk), ale suma nezdaniteľnej časti základu dane ročne na daňovníka sa v roku 2000 zvýšila zo sumy 21 000,- Sk až na sumu 38 760,- Sk (nárast o viac ako 84 %) a zostáva nezmenená až do roku 2003.

S účinnosťou od 1. januára 2004 už nebolo možné znížiť základ dane daňovníka o nezdaniteľné časti základu dane na daňovníka, ktorý je poberateľom invalidného dôchodku, alebo čiastočného invalidného dôchodku, resp. je ťažko zdravotne postihnutý a nezdaniteľnú časť na vyživované dieťa (v prípade dieťaťa, ktoré je zdravotne ťažko postihnuté o dvojnásobok stanovenej sumy). Zákonom č. 595/2003 Z. z. bola stanovená nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka, ktorá sa mení v závislosti od rastu životného minima a nahradila pôvodnú, pevne stanovenú nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka. Podľa § 11 ods. 1 písm. a) zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. bola táto nezdaniteľná časť základu dane stanovená ako 19,2 násobok životného minima platného k 1. januáru príslušného zdaňovacieho

minima na dospelú osobu, dieťa a ďalšiu spoločne posudzovanú osobu (dospelú alebo dieťa). Valorizačný mechanizmus sa nastavil tak, že jednotlivé sumy životného minima sú každý rok s účinnosťou od 1. 7. stanovené resp. aktualizované príslušnými opatreniami Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Úprava súm životného minima sa realizuje tým spôsobom, že sa predchádzajúce hodnoty tohto minima vynásobia koeficientom rastu čistých peňažných príjmov na osobu (resp. koeficientom rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností) zisteným Štatistickým úradom SR. Zákon o životnom minime č. 601/2003 Z. z. neobsahuje výraznejšie zmeny v definícií a systému stanovenia súm životného minima.

obdobia. Prehľad nezdaniteľných častí základu dane na daňovníka od roku 1993 do roku 2021 je v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 5 Nezdaniteľné časti základu dane na daňovníka

Rok	**Výška ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka**	**Zvýšenie ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka – čiastočného invalidného dôchodcu**	**Zvýšenie ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka – invalidného dôchodcu**	**Ročná nezdaniteľná časť na daňovníka – držiteľa preukazu ŤZP**
1993	20 400,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1994	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1995	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1996	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1997	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1998	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
1999	21 000,- Sk	6 000,- Sk	12 000,- Sk	
2000	38 760,- Sk	8 400,- Sk	16 800,- Sk	48 000,- Sk
2001	38 760,- Sk	8 400,- Sk	16 800,- Sk	48 000,- Sk
2002	38 760,- Sk	8 400,- Sk	16 800,- Sk	48 000,- Sk
2003	38 760,- Sk	8 400,- Sk	16 800,- Sk	48 000,- Sk
2004	80 832,- Sk	-	-	-
2005	87 936,- Sk	-	-	-
2006	90 816,- Sk	-	-	-
2007	95 616,- Sk	-	-	-
2008	98 496,- Sk	-	-	-
2009	4 025,70 €	-	-	-
2010	4 025,70 €	-	-	-
2011	3 559,30 €	-	-	-
2012	3 644,74 €	-	-	-
2013	3 735,95 €	-	-	-

2014	3 803,33 €	-	-	-
2015	3 803,33 €	-	-	-
2016	3 803,33 €	-	-	-
2017	3 803,33 €	-	-	-
2018	3 803,33 €	-	-	-
2019	3 937,35 €	-	-	-
2020	4 414,20 €	-	-	-
2021	4 511,43 €	-	-	-

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákonov o dani z príjmov platných v príslušnom období.

V roku 2007 bolo stanovené krátenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. V rámci protikrízových opatrení v rokoch 2009 až 2010 zvýšili zákonodarcovia nezdaniteľnú časť základu dane z 19,2 násobku na 22,5 násobok životného minima. Od roku 2011 sa nezdaniteľná časť základu dane opäť vrátila na pôvodnú výšku, t. j. na 19,2 násobok životného minima. Vývoj nezdaniteľnej časti základu dane na daňovník vo vzťahu k životnému minimu je možné vidieť v nasledujúcom grafe.

Graf č. 1 Vývoj nezdaniteľnej časti na daňovníka vo vzťahu k životnému minimu (hodnoty po prepočte v €)

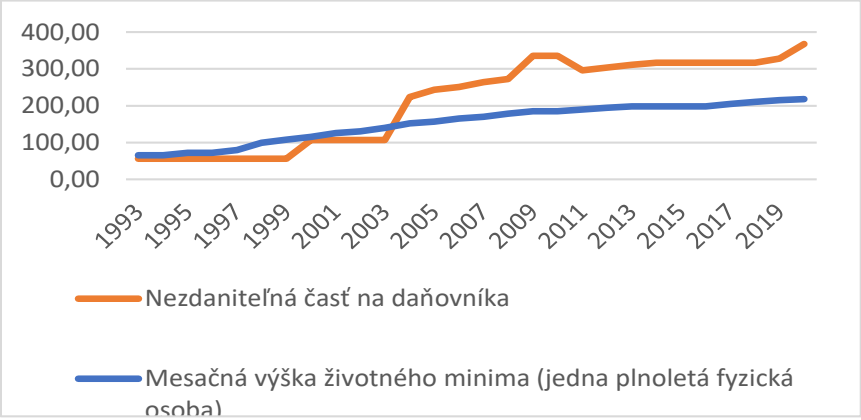

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Nezdaniteľná časť sa v rokoch 2013 až 2016 nemenila, vzhľadom na rovnakú výšku životného minima, a stanovený bol aj rovnaký násobok životného minima pre výpočet nezdaniteľnej časti v daných rokoch. Nasledujúci nárast nezdaniteľnej časti možno pozorovať až v roku 2017 v dôsledku zvýšenia platnej úrovne životného minima. Tento nárast spôsobil nárast nezdaniteľnej časti o 0,70 %, čo ovplyvnilo výšku základu dane na daňovníka pri výpočte dane z príjmu. Najväčší nárast bol v roku 2020, keď sa výška nezdaniteľnej časti zvýšila nielen v dôsledku zvýšenia životného minima, ale aj v dôsledku zvýšenia násobku životného minima z 19,2 násobku životného minima na 21 násobok životného minima ročne. V roku 2020 sa výška nezdaniteľnej časti zvýšila o 12,10 percentuálnych bodov, čo predstavuje 39,73 eur a spôsobilo to ďalšie zníženie základu dane pre výpočet dane z príjmov fyzických osôb a taktiež znížilo daňové zaťaženie miezd zamestnancov.

V súčasnosti (v roku 2021) je v § 11 ods. 2 zákona o dani z príjmov stanovené, že ak daňovník v danom zdaňovacom období dosiahne základ dane, ktorý

- sa rovná alebo je nižší ako 92,8 násobok sumy platného životného minima, nezdaniteľná časť základu dane ročne na daňovníka je suma zodpovedajúca 21 násobku (do roku 2021 to bol 19,2 násobok) sumy životného minima platného k 1. 1. daného zdaňovacieho obdobia (ďalej len „platné životné minimum“),
- je vyšší ako 92,8 násobok platného životného minima (do roku 2020 to bol 100 násobok), nezdaniteľná časť základu dane ročne na daňovníka je suma zodpovedajúca rozdielu 44,2 násobku platného životného minima a jednej štvrtiny základu dane; ak táto suma je nižšia ako nula, nezdaniteľná časť základu dane ročne na daňovníka sa rovná nule.

Hodnota životného minima platná k 1.1.2021 bola 214,83 eur. Následne platí, že:

- 21 násobok tejto sumy je 4 511,43 eur (zaokrúhľuje sa v súlade s § 47 zákona o dani z príjmov na eurocenty nahor),
- 92,8 násobok životného minima je 19 936,22 eur,
- 44,2 násobok životného minima je suma 9 495,48 eur.

Ak daňovník dosiahne základ dane v roku 2021 do 19 936,22,- eur (teda 92,8 násobok životného minima), je nezdaniteľná časť na daňovníka vo výške 4 511,43 eur a základ dane tohto daňovníka sa zníži o celú sumu 4 511,43 eur. Ak daňovník dosiahne základ

dane vyšší ako 19 936,22 eur, vypočíta sa nezdaniteľná časť na daňovníka podľa vzorca: 9 495,48 – (základ dane / 4), výsledok sa zaokrúhľuje na eurocenty nahor. Ak daňovník dosiahne základ dane v sume 37 981,94 eur a viac, je nezdaniteľná časť na daňovníka v nulovej výške. Posudzuje sa základ dane, nie hrubý príjem. V prípade zamestnanca sa základ dane zistí ako jeho zdaniteľný príjem znížený o poistné na sociálne a zdravotné poistenie.

V priebehu kalendárneho roka sa môže aplikovať pri zdaňovaní príjmov zo závislej činnosti iba nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka vo výške jednej dvanástiny. Až po skončení kalendárneho roka, pri vykonaní ročného zúčtovania alebo pri podaní daňového priznania sa môžu uplatniť ďalšie nezdaniteľné časti základu dane. Zároveň sa nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka môže uplatniť v celej, ročnej výške i v prípade, ak daňovník nemal príjmy v každom mesiaci v roku.

O uplatňovanie nezdaniteľnej časti na daňovníka môže požiadať aj zamestnanec – cudzinec pracujúci v SR. Tento nárok si však môže uplatniť aj daňový nerezident SR – daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou, teda fyzická osoba, ktorá nemá na území SR trvalý pobyt a na území SR sa zdržiavala menej ako 183 dní. Daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou si môže uplatniť nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka vtedy, ak úhrn jej zdaniteľných príjmov zo zdrojov na území SR za zdaňovacie obdobie tvorí najmenej 90 % zo všetkých jej príjmov, teda príjmov, ktoré jej plynú zo zdrojov na území SR a aj zo zdrojov v zahraničí.

Podľa § 11 ods. 6 zákona o dani z príjmov, ak je daňovník poberateľom starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku alebo dôchodku zo zahraničného povinného poistenia rovnakého druhu alebo výsluhového dôchodku, a uvedený dôchodok poberal k 1. 1. alebo mu bol spätne priznaný k 1. 1., tak má nárok na nezdaniteľnú časť na daňovníka len vo výške zníženej o úhrn priznaného a vyplateného dôchodku / dôchodkov. Ak úhrn uvedených dôchodkov vyplatených počas zdaňovacieho obdobia je vyšší, ako nezdaniteľná časť, nárok na nezdaniteľnú časť je nula.

Uvedené sa nevzťahuje na poberateľov:

- vdovských a sirotských dôchodkov,

- invalidných dôchodkov – a to bez ohľadu na vek poberateľa invalidného dôchodku,
- starobných dôchodkov, predčasných starobných dôchodkov alebo výsluhových dôchodkov, ak im uvedený dôchodok bol priznaný po 1.1.

Každý daňovník, ktorý k 1. 1. daného roka nepoberal starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok ani výsluhový dôchodok, má nárok na nezdaniteľnú časť na daňovníka v plnej výške, aj keď pracoval len časť zdaňovacieho obdobia.

Pri výpočte nezdaniteľnej časti na daňovníka v prípade poberateľov uvedených dôchodkov je dôležité správne určiť sumu prijatých dôchodkov, a to nasledovne:

- do úhrnu vyplatených dôchodkov sa započíta suma starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo výsluhového dôchodku vyplateného v čase medzi 1.1. až 31.12. daného zdaňovacieho obdobia,
- nezapočíta sa vianočný príspevok (tzv. „vianočný dôchodok“),
- v prípade súbežného poberania vdovského (vdoveckého) dôchodku sa suma vdovského (vdoveckého) dôchodku nezapočítava,
- v prípade súbežného poberania dávky v hmotnej núdzi (pri nízkych dôchodkoch) sa suma dávky v hmotnej núdzi nezapočíta.

Nárok na uplatnenie nezdaniteľnej časti musí dôchodca zamestnávateľovi preukázať hodnoverným potvrdením Sociálnej poisťovne o výške poberaného dôchodku, napríklad rozhodnutím o priznaní a o valorizácií dôchodku. Zároveň však treba zohľadniť i prípady, kedy sa dôchodcovi môže na základe jeho žiadosti počas zdaňovacieho obdobia dôchodok zvýšiť (ak pracoval popri poberaní dôchodku).

Ak bol daňovníkovi spätne priznaný starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok prípadne výsluhový dôchodok aj za predošlé zdaňovacie obdobia a uplatňoval si nezdaniteľnú časť na daňovníka, musí podľa § 32 ods. 11 zákona o dani z príjmov podať za tieto zdaňovacie obdobia dodatočné daňové priznanie, v takomto prípade mu daňový úrad neudelí sankciu.

Poberatelia invalidných dôchodkov majú nárok na uplatnenie nezdaniteľnej časti na daňovníka v štandardnej výške. Ak poberateľ invalidného dôchodku dosiahne dôchodkový vek, má právo požiadať o priznanie starobného dôchodku. Toto právo však

nemusí využiť, a ak tak neurobí ani po dosiahnutí dôchodkového veku, poberá naďalej invalidný dôchodok a má právo na uplatnenie nezdaniteľnej časti na daňovníka, takže je vhodné tieto možnosti zvážiť, ktorá je pre daňovníka výhodnejšia.

Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka je najčastejšie využívanou možnosťou zníženia základu dane. Podmienky na jej uplatnenie sa v priebehu rokov (s výnimkou zrušenia zvýšenej sumy pre invalidov a ťažko zdravotne postihnutých) výraznejšie nemenili. Tým, že sa stanovilo zvyšovanie nezdaniteľnej časti v závislosti od rastu životného minima, zabezpečilo sa, aby ľudia s najnižšími príjmami boli daňovo zvýhodnení. Negatívne môžeme hodnotiť iba stanovenie úrovne príjmov, od ktorej sa nezdaniteľná čiastka znižuje, resp. úplne nárok na jej uplatnenie zaniká. Takýmto limitovaním nezdaniteľnej časti základu dane sa vracia zákonodarca k rovnakému efektu úpravy, ako v prípade tzv. milionárskej dane z rokov 1998 až 1999, t. j. k dodatočnému zdaneniu vyšších príjmov. Za vyššie príjmy sa však pre účely krátenia tejto nezdaniteľnej časti považuje už základ dane približne 1 660,- eur mesačne, čo je menej ako 3 násobok minimálnej mzdy (pre prvý stupeň náročnosti práce) a menej ako 1,5 násobok priemernej mzdy v SR.

2.2 Nezdaniteľná časť základu dane na manželku/manžela

Nezdaniteľná časť základu dane na manželku / manžela bola v rokoch 1993 – 2003 stanovená pevnou čiastkou uvedenou v zákone o daniach z príjmov. Nezdaniteľnú časť bolo možné uplatniť na všetky príjmy daňovníka. Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. s účinnosťou od roku 2004 zaviedol, aby sa táto nezdaniteľná časť základu dane na manželku / manžela odvíjala od životného minima. Nezdaniteľná časť základu dane na manželku / manžela je podľa § 11 ods. 3 písm. a) zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. stanovená ako 19,2 násobok životného minima platného k 1. 1. príslušného zdaňovacieho obdobia.

Tabuľka č. 6 Ročná nezdaniteľná časť základu dane na manželku/manžela

Rok	Výška ročnej nezdaniteľnej časti základu dane na manžela/manželku
1993	12 000,- Sk
1994	12 000,- Sk

1995	12 000,- Sk
1996	12 000,- Sk
1997	12 000,- Sk
1998	12 000,- Sk
1999	12 000,- Sk
2000	12 000,- Sk
2001	12 000,- Sk
2002	12 000,- Sk
2003	12 000,- Sk
2004	80 832,- Sk
2005	87 936,- Sk
2006	90 816,- Sk
2007	95 616,- Sk
2008	98 496,- Sk
2009	4 025,70 €
2010	4 025,70 €
2011	3 559,30 €
2012	3 644,74 €
2013	3 735,94 €
2014	3 803,33 €
2015	3 803,33 €
2016	3 803,33 €
2017	3 803,33 €
2018	3 803,33 €
2019	3 937,35 €
2020	4 035,84 €
2021	4 511,43 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o dani z príjmov.

V nasledujúcom grafe č. 2 môžeme vidieť vývoj nezdaniteľnej časti základu dane na manželku / manžela v rokoch 1993 – 2021. Výrazné zvýšenie nastalo v roku 2004, kedy

sa táto nezdaniteľná časť zvýšila skokom takmer 7 násobne. Následne je jej rast lineárny, výraznejší výkyv nastal iba v rokoch 2009 – 2010, kedy sa dočasne táto nezdaniteľná časť zvýšila v rámci protikrízových opatrení.

Graf č. 2 Vývoj nezdaniteľnej časti základu dane na manželku/manžela (hodnoty po prepočte v €)

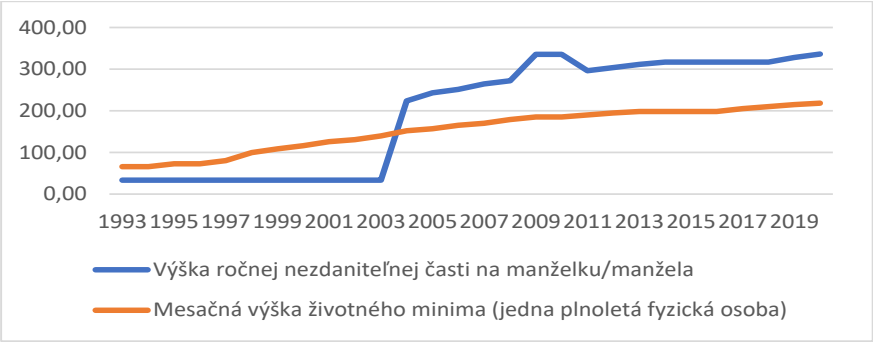

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o dani z príjmov.

Od zdaňovacieho obdobia 2013 sa sprísnili podmienky na uplatnenie nezdaniteľnej čiastky (§ 11 ods. 4 písm. a) zákona o dani z príjmov). Daňovník si môže uplatniť nezdaniteľnú časť základu dane na manželku/manžela iba ak je splnená aspoň jedna z nasledujúcich podmienok:

- manžel/manželka sa v danom zdaňovacom období staral/a o vyživované maloleté dieťa podľa osobitného predpisu, žijúce s daňovníkom v domácnosti, alebo
- manžel/manželka v danom zdaňovacom období poberal/a peňažný príspevok na opatrovanie, alebo
- manžel/manželka bola/bol zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie, alebo
- manžel/manželka sa považuje za občana so zdravotným postihnutím alebo za občana s ťažkým zdravotným postihnutím.

Daňovník si v danom zdaňovacom období môže uplatniť nezdaniteľnú časť na manželku/manžela v súlade s nasledujúcimi podmienkami:

- ak daňovník dosiahne základ dane do 176,8 násobku životného minima, je nezdaniteľná časť na manželku/manžela daná podľa nasledujúceho vzťahu:
  nezdaniteľná časť na manželku/manžela – vlastný príjem manželky / manžela,
- ak daňovník dosiahne základ dane vyšší ako 176,8 násobok životného minima, vypočíta sa nezdaniteľná časť na manželku/manžela podľa nasledujúceho vzťahu :
  63,4 násobok životného minima – (základ dane / 4) – vlastný príjem manželky/manžela,
- ak daňovník dosiahne základ dane 54 480,88 eur a vyšší, je nezdaniteľná časť na manželku/manžela nula, bez ohľadu na výšku vlastných príjmov manželky/manžela.

Konkrétne hodnoty a parametre za zdaňovacie obdobie 2021 sú nasledujúce:

suma životného minima (platná k 1. 1. 2021) 214,83 eur,
19,2 násobok životného minima je 4 124,74 eur,
176,8 násobok životného minima je 37 981,94 eur,
63,4 násobok životného minima je 13 620,22 eur.

Nárok si možno uplatniť iba vtedy, ak daňovník žije s manželkou/manželom v spoločnej domácnosti. Nestačí teda, aby žili v partnerskom zväzku, musia byť manželia. Podľa § 115 Občianskeho zákonníka 40/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov: „Domácnosť tvoria fyzické osoby, ktoré spolu trvale žijú a spoločne uhrádzajú náklady na svoje potreby“. Nie je pritom podstatné, či manželia majú rovnakú adresu trvalého pobytu alebo prechodného pobytu.

Na uplatnenie nezdaniteľnej časti na manželku/manžela je potrebné splniť podmienku starostlivosti o vyživované dieťa a to:

- do troch rokov veku,
- do šiestich rokov veku, ktoré má dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav (podmienkou v tomto prípade je nárok na rodičovský príspevok) alebo

- do šiestich rokov veku, ktoré je zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov podľa § 2 písm. b) zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.

Pre účely uplatnenia nezdaniteľnej časti základu dane na manželku/manžela, podmienka starostlivosti o dieťa je splnená, aj ak nejde o ich vlastné dieťa (môže ísť aj o náhradnú starostlivosť, pestúnsku starostlivosť, adopciu a pod.).

Daňovník si môže uplatniť nezdaniteľnú časť základu dane na manželku/manžela ak je zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny i keď nevznikol nárok na dávku v nezamestnanosti.

Ďalšou možnosťou, kedy si môže daňovník uplatniť nezdaniteľnú časť na manželku / manžela je prípad, keď je manželka / manžel občanom so zdravotným postihnutím (je invalidná/ý podľa rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pričom nie je dôležité, či poberá invalidný dôchodok) alebo je občanom s ťažkým zdravotným postihnutím (má preukaz ťažko zdravotne postihnutý, resp. preukaz ťažko zdravotne postihnutý so sprievodom vydaný Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny). Táto podmienka je splnená aj vtedy, ak manželka / manžel je už v dôchodkovom veku a poberá starobný dôchodok, ale v minulosti Sociálna poisťovňa vydala rozhodnutie o invalidite.

Ak boli podmienky (uzavretie manželstva a najmenej jedna z podmienok platných od zdaňovacieho obdobia 2013 uvedených vyššie) platné len časť zdaňovacieho obdobia, postupuje sa nasledovne:

- vyčísli sa vlastný príjem manželky/manžela vždy za celé zdaňovacie obdobie,
- určí sa výška nezdaniteľnej časti na manželku/manžela za celé zdaňovacie obdobie ako rozdiel vlastného príjmu a nezdaniteľnej časti na manželku/manžela,
- zo sumy určenej podľa predchádzajúceho bodu sa určí alikvotná časť podľa počtu kalendárnych mesiacov, počas ktorých boli splnené stanovené podmienky (rozhodujúce je, aby podmienky boli splnené k 1. dňu mesiaca).

Do vlastného príjmu manželky/manžela sa započítavajú nasledujúce príjmy bez ohľadu na to, či ide o príjem ktorý je predmetom dane alebo nie je predmetom dane alebo či ide o príjem oslobodený od dane:

- príjem zo závislej činnosti (§ 5 zákona o dani z príjmov),

- príjem z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti (§ 6 zákona o dani z príjmov) znížený o výdavky,
- príjem z prenájmu podľa (§ 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov),
- príjem z kapitálového majetku (§ 7 zákona o dani z príjmov),
- ostatné príležitostné príjmy (§ 8 zákona o dani z príjmov).
- náhrada príjmu počas práceneschopnosti,
- cestovné náhrady v rámci limitu alebo aj nad limit,
- suma, ktorou zamestnávateľ prispieva na stravovanie,
- podiely na zisku, hoci nie sú predmetom dane alebo sú od dane oslobodené,
- dávky vyplácané Sociálnou poisťovňou - nemocenské dávky, materská, dôchodky, dávky v nezamestnanosti a pod.
- dávky v hmotnej núdzi,
- peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia vrátane peňažného príspevku na opatrovanie,
- sociálna výpomoc a príspevky podľa zákona o sociálnych službách.

Do vlastného príjmu manželky/manžela sa nezapočítava:

- príspevok pri narodení dieťaťa,
- prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa,
- príspevok na starostlivosť o dieťa (tzv. „jasličkovné“),
- rodičovský príspevok,
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodilo viac detí súčasne, alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá, resp. viac detí súčasne,
- príspevky na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa,
- daňový bonus na dieťa,
- štipendium,
- zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť,
- príspevok na pohreb,
- vianočný príspevok dôchodcom.

Od vlastného príjmu manželky/manžela sa naopak odpočítava:

- poistné na povinné sociálne a zdravotné poistenie (preddavky a nedoplatok z ročného zúčtovania dane) zamestnanca,

- výdavky SZČO na zabezpečenie a udržanie príjmov vrátane poistného na povinné sociálne a zdravotné poistenie (preddavky a nedoplatok z ročného zúčtovania dane) SZČO.

Zamestnanec – cudzinec pracujúci v SR, ak o to požiada, má nárok aj na túto nezdaniteľnú časť na manželku/manžela. Tento nárok si však môže uplatniť aj daňový nerezident SR - daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou, teda fyzická osoba, ktorá nemá na území SR trvalý pobyt a na území SR sa zdržiavala menej ako 183 dní – a to vtedy, ak úhrn jej zdaniteľných príjmov zo zdrojov na území SR za zdaňovacie obdobie tvorí najmenej 90 % zo všetkých jej príjmov, teda príjmov, ktoré jej plynú zo zdrojov na území SR a zo zdrojov v zahraničí.

Nárok na nezdaniteľnú časť základu dane na manželku/manžela si možno uplatniť aj vtedy, ak si manželku / manžela vo svojom daňovom priznaní alebo vo svojom ročnom zúčtovaní dane uplatní nárok na nezdaniteľnú časť na daňovníka (sama/sám na seba). Nárok na nezdaniteľnú časť základu dane na manželku/manžela majú aj študenti, dobrovoľne nezamestnaní, invalidi, poberatelia dôchodkov (a to aj dôchodkov priznaných pred 1.1. daného roka).

V súvislosti s touto nezdaniteľnou časťou na manželku/manžela môžeme konštatovať, že počet daňovníkov uplatňujúcich si túto nezdaniteľnú časť sa výrazne znížil doplnením ďalších podmienok na jej uplatnenie od roku 2013. Taktiež, podobne ako v prípade nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka, sa stanovil aj horný limit základu dane daňovníka na jej uplatnenie. Táto nezdaniteľná časť sa pri základe dane daňovníka (v roku 2021) na úrovni približne 3 165,- eur mesačne postupne znižuje a pri základe dane približne 4 540,- eur mesačne (v roku 2021) zaniká nárok na jej uplatnenie.

2.3 Nezdaniteľná časť základu dane na dieťa, resp. daňový bonus na dieťa

Daňový bonus na dieťa patrí do skupiny daňových zvýhodnení, keďže znižuje vypočítanú daň daňovníka, resp. počas roka znižuje mesačný preddavok na daň. V roku 2004 daňový bonus nahradil nezdaniteľnú čiastku základu dane z príjmov fyzických osôb na vyživované deti, ktorá sa uplatňovala od roka 1993 až do roka 2003. Kým nezdaniteľná čiastka znižovala základ dane daňovníka, daňový bonus znižuje až vypočítanú daň. Nezdaniteľná čiastka mohla znížiť základ dane maximálne do nuly, ale

v prípade daňového bonusu to neplatí. Ak je tento vyšší ako vypočítaná daňová povinnosť, posudzuje sa daňovníkovi rozdiel podobne ako daňový preplatok a vyplatí sa daňovníkovi. Výška daňového bonusu sa každoročne upravuje v nadväznosti na zvyšovanie životného minima a to k 1. júlu daného roka. Od roku 2015 sa suma daňového bonusu upravuje k 1. januáru daného roka, tzn. suma daňového bonusu je jednotná počas celého zdaňovacieho obdobia. V prípade zdravotne postihnutých detí sa pri uplatnení nezdaniteľnej čiastky aplikoval dvojnásobný odpočet, daňový bonus na zdravotné postihnutie dieťaťa neprihliada. Od roku 2019 sa výška daňového bonusu odvíja od veku dieťaťa.

Výška daňového bonusu sa každoročne valorizuje – zvyšuje sa priamoúmerne s rastom životného minima. Vývoj od roku 1993 je možné vidieť v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 7 Nezdaniteľná časť / daňový bonus na dieťa

Rok	**Životné minimum mesačne, ak ide o jednu plnoletú fyzickú osobu**	**Výška mesačnej nezdaniteľnej časti / daňového bonusu na 1 dieťa**
1993	1980,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1994	1980,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1995	2180,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1996	2180,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1997	2410,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1998	3000,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
1999	3260,- Sk	9 000,- Sk ročne (max 4 deti)
2000	3490,- Sk	11 400,- ročne Sk
2001	3790,- Sk	11 400,- ročne Sk
2002	3930,- Sk	11 400,- ročne Sk
2003	4210,- Sk	11 400,- ročne Sk
2004	4580,- Sk	január až december 2004 - 400,- Sk mesačne,
2005	4730,- Sk	január až august 2005 - 400,- Sk mesačne,

		september až december - 450,- Sk mesačne
2006	4980,- Sk	540,- Sk mesačne
2007	5130,- Sk	január až jún 2007 – 540,- Sk mesačne, júl až december 2007 - 555,- Sk mesačne
2008	5390,- Sk	január až jún 2008 – 555,- Sk mesačne, júl až december 2008 - 582,- Sk mesačne
2009	185,19 €	január až jún 2009 – 19,32 € mesačne, júl až december 2009 – 20,00 € mesačne
2010	185,19 €	január až jún 2010 - 20,00 € mesačne, júl až december 2010 - 20,02 € mesačne
2011	189,83 €	január až jún 2011 - 20,02 € mesačne, júl až december 2011 - 20,51 € mesačne
2012	194,58 €	január až jún 2012 - 20,51 € mesačne, júl až december 2012 - 21,03 € mesačne
2013	198,09 €	január až jún 2013 - 21,03 € mesačne, júl až december 2013 - 21,41 € mesačne
2014	198,09 €	21,41 € mesačne
2015	198,09 €	21,41 € mesačne
2016	198,09 €	21,41 € mesačne
2017	199,48 €	21,41 € mesačne
2018	205,07 €	21,56 € mesačne
2019	210,20 €	január až marec 2019 - 22,17 € mesačne, apríl až december 2019 - 44,34 € mesačne (ak vyživované dieťa nedovŕšilo 6 rokov)
2020	214,83 €	22,72 € mesačne a 45,44 € mesačne (ak vyživované dieťa nedovŕšilo 6 rokov)
2021	218,06 €	23,22 € mesačne a 46,44 € mesačne (ak vyživované dieťa nedovŕšilo 6 rokov) a od 1.7.2021 aj 39,47 € (na dieťa nad 6 rokov veku do 15 rokov veku)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o dani z príjmov.

V nasledujúcom grafe č. 3 je uvedený vývoj nezdaniteľnej časti / daňového bonusu na dieťa vo vzťahu k životnému minimu. Keďže v priebehu rokov došlo k zmene systému z uplatňovania nezdaniteľnej časti základu dane na dieťa, ktorá sa odpočítavala od základu dane na uplatňovanie daňového bonusu na dieťa, ktorý sa odpočítava priamo od daňovej povinnosti, nezdaniteľné časti v rokoch 1993 – 2004 boli prepočítané na úsporu dane, aby sa dali porovnať v grafe s daňovým bonusom uplatňovaným v ďalších rokoch. Od roku 2019 sa daňový bonus diferencuje podľa veku dieťaťa, pre účely zostavenia grafu sme brali do úvahy iba základnú (t. j. najnižšiu) sumu daňového bonusu. V grafe môžeme vidieť, že výraznejšie zvýšenie daňového bonusu nastalo iba v roku 2004, kedy sa nezdaniteľná čiastka na dieťa nahradila daňovým bonusom. Napriek tomu, že sa daňový bonus každoročne upravoval, jeho výška nereflektuje rast životného minima.

Graf č. 3 Vývoj nezdaniteľnej časti/daňového bonusu na dieťa vo vzťahu k životnému minimu (hodnoty po prepočte v €)

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane a daňového bonusu musia byť splnené zákonom stanovené podmienky, tieto podmienky vyplývajú zo zákona o dani z príjmov a iných súvisiacich predpisov. Tento zákon, ako už bolo uvedené v 1. kapitole, sa od roku 1993 niekoľkokrát menil a novelizoval, pričom v tejto oblasti nedošlo k závažným zmenám, skôr iba spresneniam. V súčasnosti musia byť na uplatnenie daňového bonusu splnené viacero podmienok.

Daňový bonus na dieťa si môže uplatniť len jeden z rodičov, pričom poradie závisí od ich dohody. Ak sa ale nedohodnú, tak uplatní sa zo zákona poradie matka, otec, ďalšia oprávnená osoba. Každý z rodičov si môže tento bonus uplatniť na celé zdaňovacie obdobie, alebo na časť zdaňovacieho obdobia.

Uvedený nárok na daňový bonus si však môže uplatniť aj daňový nerezident SR – daňovník s obmedzenou daňovou povinnosťou, teda fyzická osoba, ktorá nemá na území SR trvalý pobyt a na území SR sa zdržiavala menej ako 183 dní – a to vtedy, ak úhrn jej zdaniteľných príjmov zo zdrojov na území SR za zdaňovacie obdobie tvorí najmenej 90 % zo všetkých jej príjmov, teda príjmov, ktoré jej plynú zo zdrojov na území SR a zo zdrojov v zahraničí.

V ročnom zúčtovaní dane je možné uplatniť daňový bonus i za mesiace, ktoré neboli mesačne zohľadnené (napr. z dôvodu výšky príjmu, keďže na daňový bonus má daňovník nárok len vtedy, ak dosiahne v zdaňovacom období zdaniteľné príjmy aspoň vo výške 6 násobku minimálnej mzdy, pričom do úvahy sa berú len aktívne príjmy).

Daňový bonus je možné uplatniť na nezaopatrené dieťa (dieťa do 25 rokov veku vrátane), a to v prípade, ak ide o dieťa:

- vlastné,
- osvojené,
- prevzaté do starostlivosti,
- dieťa druhého z manželov.

Podmienkou uplatnenia daňového bonusu je skutočnosť, že dieťa žije v spoločnej domácnosti s daňovníkom. Nárok na daňový bonus sa dokladuje rodným listom dieťaťa a v prípade veku 16 rokov a viac aj potvrdením o návšteve školy, eventuálne potvrdením o poberaní prídavku na dieťa. Pri štúdiu v zahraničí sa vyžaduje stanovisko Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR o tom, či predmetná škola v zahraničí spĺňa kritéria na priznanie nároku.

Daňový bonus je možné si uplatniť pri starostlivosti o nezaopatrené dieťa. Za nezaopatrené dieťa podľa zákona o prídavku na dieťa sa považuje dieťa do skončenia povinnej školskej dochádzky, najdlhšie však do dovŕšenia 25 rokov veku, ak je splnená aspoň jedna z nasledujúcich podmienok:

- dieťa sa sústavne pripravuje na povolanie štúdiom,

- dieťa sa pre chorobu alebo úraz nemôže sústavne pripravovať na povolanie štúdiom alebo vykonávať zárobkovú činnosť,
- dieťa je oslobodené od povinnosti dochádzať do školy,
- dieťa navštevuje základnú školu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením,
- dieťa je uznané za neschopné sústavne sa pripravovať na povolanie štúdiom alebo vykonávať zárobkovú činnosť pre dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav (najdlhšie však do dovŕšenia plnoletosti).

Sústavná príprava dieťaťa na povolanie sa začína u študenta:
- strednej školy najskôr od začiatku školského roka prvého ročníka strednej školy do skončenia obdobia prázdnin po skončení štúdia na strednej škole, t. j. do 31. 8.,
- vysokej školy odo dňa zápisu na vysokoškolské štúdium prvého stupňa alebo na vysokoškolské štúdium druhého stupňa a trvá do skončenia štúdia (vrátane mesiaca ukončenia štúdia).

Sústavná príprava je aj:
- obdobie prázdnin medzi jednotlivými ročníkmi štúdia na strednej škole alebo vysokej škole,
- obdobie od konca školského roka, v ktorom dieťa skončilo štúdium na strednej škole, do zápisu na vysokú školu vykonaného najneskôr do októbra daného roka, v ktorom dieťa skončilo štúdium na strednej škole,
- obdobie po skončení posledného ročníka strednej školy do vykonania maturitnej skúšky, najdlhšie do konca školského roka, v ktorom malo byť štúdium skončené, teda do 31. 8. daného roka,
- obdobie po skončení vysokoškolského štúdia prvého stupňa, do zápisu na vysokoškolské štúdium druhého stupňa vykonaného najneskôr do októbra daného roka, v ktorom dieťa skončilo vysokoškolské štúdium prvého stupňa,
- obdobie po skončení posledného ročníka vysokoškolského štúdia do vykonania štátnej skúšky, najdlhšie do konca akademického roka, v ktorom malo byť štúdium skončené.

Od 1. 8. 2021 začala platiť i zmena v súvislosti s uplatňovaním daňového bonusu súvisiaca s využívaním dotácie na stravu, tzv. „obedmi zadarmo“ (podľa § 4 ods. 3

písm. c) zákona o dotáciách č. 544/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov). V prípade ak rodič čerpá dotáciu na stravu, zaniká mu nárok na daňový bonus.

Nezdaniteľná časť i daňový bonus na dieťa majú svoj význam pre daňovníkov. V posledných rokoch sa však právna úprava a podmienky uplatnenia menili tak často (i v priebehu zdaňovacieho obdobia) až sa toto zvýhodnenie daňovníkov – rodičov stalo značne neprehľadné. Taktiež je z pozície zamestnávateľa i štátu ťažké ustrážiť, aby si daňový bonus uplatňoval iba jeden z rodičov a zároveň boli splnené všetky ďalšie podmienky (napr. podmienka návštevy školy dieťaťom, nažívanie v spoločnej domácnosti). Tento nástroj dáva široký priestor na nelegálne znižovanie zaplatených daní z príjmov fyzických osôb.

2.4 Ostatné nezdaniteľné časti základu dane

Základ dane daňovníka – fyzickej osoby sa od roku 1993 do roku 1999 mohol znížiť aj o hodnotu darov poskytnutých právnickým osobám na ustanovené účely (sociálne, športové, kultúrne, charitatívne, resp. iné taxatívne vymedzené činnosti) najviac však vo výške 10 % zo základu dane (stanovená bola i minimálna výška daru pre tieto účely).

V roku 1996 bolo možné prvýkrát znížiť základ dane fyzickej osoby o zaplatené príspevky na doplnkové dôchodkové poistenie. Výška týchto príspevkov v rokoch 1996 – 2000 nebola limitovaná, rok 2001 priniesol zmenu v podobe maximálneho limitu 24 000,- Sk. Táto nezdaniteľná časť v roku 2003 - 2004 zároveň nemohla presiahnuť 10 % príjmu daňovníka. Zamestnanec si mohol túto nezdaniteľnú časť uplatňovať mesačne. Od roku 2004 sa však zmenilo oslobodenie príspevkov na doplnkové dôchodkové sporenie plateného zamestnávateľom a tieto príspevky sa stali zdaniteľným príjmom, ktorý navyšoval základ dane zamestnanca. V roku 2005 bola maximálna suma nezdaniteľnej časti na doplnkové dôchodkové sporenie vo výške 12 000,- Sk a už ju bolo možné uplatniť iba pri ročnom zúčtovaní dane. V roku 2005 sa zaviedla aj nová nezdaniteľná časť na príspevky na účelové sporenie. Za účelové sporenie sa považovalo sporenie v banke alebo platenie životného poistenia, resp. investovanie prostredníctvom spoločností poskytujúcich investičné služby a služby kolektívneho investovania. Podmienkou bola doba sporenia minimálne 10 rokov, ak daňovník zároveň nemal možnosť predčasného vybratia. a zároveň plnenie takéhoto sporenia malo byť po dosiahnutí 55 roku veku daňovníka. Príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie,

účelové sporenie a poistné na životné poistenie bolo možné uplatniť do výšky 12 000,- Sk ročne. Ak daňovník porušil stanovené podmienky, mal povinnosť uplatnenú sumu zahrnúť do základu dane (táto povinnosť bola v 2011 zrušená). Od roku 2009 bol limit nezdaniteľnej časti na doplnkové dôchodkové sporenie, účelové sporenie a poistné na životné poistenie prepočítaný na 398,33 eur ročne a uplatnenie sa rozšírilo aj na daňovníkov s obmedzenou daňovou povinnosťou ak úhrn ich zdaniteľných príjmov zo zdrojov na území SR bol v príslušnom zdaňovacom obdobím min 90 % všetkých príjmov tohto daňovníka. V roku 2011 boli tieto nezdaniteľné časti zrušené. V roku 2013 bolo opäť možné znížiť základ dane o preukázateľne zapletené dobrovoľné príspevky na starobné dôchodkové sporenie najviac do výšky 2 % základu dane, táto suma však nesmela presiahnuť výšku 2 % zo 60 násobku priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR v roku, ktorý o 2 roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa zisťuje základ dane. V roku 2013 bola maximálna hranica pre uplatnenie tejto nezdaniteľnej časti vo výške 943,2 eur, pre rok 2014 išlo o výšku 805,00 eur, v roku 2015 to bolo 988,80 eur a v roku 2016 ide o sumu 1029,60 eur. S účinnosťou od roku 2017 suma dobrovoľných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie nie je nezdaniteľnou časťou základu dane.

Od roku 2014 bolo možné uplatniť ako nezdaniteľnú časť i príspevok na doplnkové dôchodkové sporenie v zahraničí (III. pilier dôchodkového sporenia), ktoré zaplatil daňovník na základe účastníckej zmluvy uzatvorenej po 31. 12. 2013, v úhrne do výšky 180,- eur ročne po splnení ďalších podmienok stanovených zákonom a dani z príjmov.

Od roku 2018 bolo možné uplatniť nezdaniteľnú časť základu dane na preukázateľne zaplatené úhrady súvisiace s kúpeľnou starostlivosťou vynaložené na seba alebo rodinného príslušníka v príslušnom zdaňovacom období v prírodných liečených kúpeľoch a kúpeľných liečebniach prevádzkovaných na základe povolenia podľa osobitného predpisu, v úhrne naviac do výšky 50 eur na rok. Od roku 2021 je táto nezdaniteľná časť zrušená.

Od roku 2018 bol zavedený aj ďalší daňový bonus - daňovník si môže uplatniť aj daňový bonus na zaplatené úroky z hypotekárneho úveru (50 % zaplatených úrokov a zároveň maximálne 400,- eur z úveru do výšky 50 000,- eur na jednu nehnuteľnosť). Daňový bonus na zaplatené úroky je možné si uplatniť max 5 rokov za sebou, a to do

35 rokov veku dlžníka, ak jeho príjem nepresiahol 1,3 násobok priemernej mesačnej mzdy v SR v predchádzajúcom roku pred poskytnutím úveru.

Vyššie spomenuté nezdaniteľné časti majú minimálny dopad na daňovú povinnosť daňovníka. Úspora na dani sa pohybuje v sumách niekoľko eur ročne a podmienky na uplatnenie nezdaniteľných častí sú prísne. Je možné konštatovať, že tieto nezdaniteľné časti iba komplikujú výpočet daňových povinností a sú zriedka využívané daňovníkmi. Ich zrušenie by prispelo k sprehľadneniu daňového systému.

3 Mzdové veličiny vplývajúce na úroveň daňového a odvodového zaťaženia

Pracovnoprávne vzťahy medzi zamestnancami a zamestnávateľom v súvislosti s výkonom závislej práce fyzických osôb pre právnické osoby alebo fyzické osoby upravuje zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej iba „Zákonník práce“).

Dohodnutá mzda zamestnanca nesmie byť nižšia ako minimálna mzda (výnimkou sa môžu zdať pevne stanovené mzdy vo verejnej správe, ktoré nereflektujú zvyšovanie minimálnej mzdy, zamestnávateľ však napriek dohodnutej nižšej mzde pod úrovňou minimálnej mzdy musí doplácať zamestnancovi potrebnú čiastku do minimálneho mzdového základu). Poskytovanie minimálnej mzdy upravuje zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov (ďalej iba „zákon o minimálnej mzde“). Ustanovená minimálna mzda (mesačná a hodinová) sa týka nielen zamestnancov pracujúcich na základe pracovnej zmluvy, ale aj zamestnancov pracujúcich na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Zamestnávateľ je povinný v zmysle § 120 Zákonníka práce poskytovať zamestnancovi mzdu najmenej v sume minimálneho nároku určeného pre stupeň náročnosti práce príslušnej pracovnej pozície. Pracovné miesto je súhrn pracovných činností, ktoré zamestnanec vykonáva podľa druhu práce dohodnutého v pracovnej zmluve. Zamestnávateľ je povinný pre každú pracovnú pozíciu priradiť stupeň náročnosti práce podľa prílohy č. 1 Zákonníka práce (1 – 6 stupeň náročnosti práce).

Charakteristiky jednotlivých stupňov náročnosti práce:

1. stupeň náročnosti obsahuje základné práce (prípravné, manipulačné a pomocné), ktoré zamestnanec vykonáva podľa pokynov nadriadeného alebo podľa stanovených postupov (napr. upratovačka, predavač, skladník, pomocný robotník a iné),

2. stupeň náročnosti zahŕňa jednoduché odborné, remeselné a sanitárne práce, ktoré sa vyznačujú rutinnou, alebo prác spojených s hmotnou zodpovednosťou (napr. predavač – pokladník, administratívny zamestnanec, sanitárny pracovník v zdravotníctve a iné),

3. stupeň náročnosti predstavuje sofistikovanejšie odborné práce, tvorivé remeselné práce, taktiež práce so zodpovednosťou za iné osoby (napr. ekonóm, pomocný účtovník, elektrikár, vodič hromadnej dopravy, obchodný zástupca, zdravotná sestra),

4. stupeň náročnosti – sem patria odborné práce, ktoré si vyžadujú zvýšenú psychickú námahu (napr. vedúci prevádzky, inštruktor autoškoly, hlavný účtovník),

5. stupeň náročnosti zahŕňa tvorivé alebo metodické práce s vysokou duševnou námahou ako aj práce z oblasti zdravotnej starostlivosti so zodpovednosťou za zdravie ľudí (napr. manažér výroby, obchodný manažér, všeobecný lekár),

6. stupeň náročnosti zahŕňa pracovné pozície s vysokou mierou zodpovednosti v oblasti riadenia a organizácie a tiež špecializované práce v zdravotníckej starostlivosti (napr. výkonný a generálny riaditeľ, odborní lekári).

Suma minimálneho mzdového nároku pre príslušný stupeň náročnosti práce pri ustanovenom týždennom pracovnom čase 40 hodín je daná ako súčin:

- hodinovej minimálnej mzdy alebo mesačnej minimálnej mzdy
- a koeficientu minimálnej mzdy pre jednotlivé stupne náročnosti práce stanoveného v § 120 ods. 4 Zákonníka práce (1,0 až 2,0, bližšie tabuľka č. 8).

Pri dohodnutom týždennom pracovnom čase, v zmysle § 85 ods. 5 Zákonníka práce, na menej ako 40 hodín, sa sadzby minimálnych mzdových nárokov priamoúmerne znížia.

Tabuľka č. 8 Minimálna mzda v roku 2021pre jednotlivé stupne náročnosti práce

Stupeň	Koeficient	Mesačná min. mzda	Hodinová min. mzda
1.	1	623,- €	3,580 €
2.	1,2	739,- €	4,247 €
3.	1,4	855,- €	4,914 €
4.	1,6	971,- €	5,580 €
5.	1,8	1 087,- €	6,247 €
6.	2	1 203,- €	6,914 €

Zdroj: Zákonník práce a zákon o minimálnej mzde.

Do 31.12.2020 sa suma minimálneho mzdového nároku zamestnanca určovala ako súčin stanovenej minimálnej mzdy pre prvý stupeň náročnosti práce v danom roku

a príslušného koeficientu náročnosti práce. Od 1.1.2021 sa suma minimálneho mzdového nároku zamestnanca, odmeňovaného mesačnou mzdou pre príslušný stupeň náročnosti práce, určí ako súčet: a) rozdielu medzi sumou mesačnej minimálnej mzdy určenej na rok 2021 a sumou mesačnej minimálnej mzdy určenej na rok 2020 a b) súčinu sumy mesačnej minimálnej mzdy určenej na rok 2020 a koeficientu minimálnej mzdy.

Vychádzajúc zo sumy mesačnej minimálnej mzdy na rok 2020 (580,- eur) a mesačnej minimálnej mzdy na rok 2021 (623,- eur) pre minimálny mzdový nárok (MMN) bude teda platiť: MMN = (623,- eur – 580,- eur) + 580,- eur * koeficient minimálnej mzdy. Suma minimálneho mzdového nároku pre každý zo šiestich stupňov náročnosti práce sa v roku 2021 zvýši o 43,- eur oproti sume minimálneho mzdového nároku v roku 2020. Zavedením koeficientu minimálnej mzdy sa výpočet minimálnej mzdy vo vyšších stupňoch nielen skomplikoval, ale sa aj spomalil nárast.

V roku 2021 sa hodinový minimálny mzdový nárok pre konkrétny stupeň náročnosti práce pri ustanovenom týždennom pracovnom čase 40 hodín vypočíta ako 1/174 zo sumy príslušného minimálneho mzdového nároku zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou. Suma minimálneho mzdového nároku v eurách za hodinu sa zaokrúhľuje na tri desatinné miesta.

Vývoj minimálnej mesačnej a hodinovej mzdy od roku 1993 po roku 2001 (pre prvý stupeň náročnosti práce) spolu s vývojom priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 9 Vývoj minimálnej a priemernej mzdy v rokoch 1993 - 2001

Rok	**Výška minimálnej mesačnej mzdy pre prvý stupeň náročnosti práce**	**Výška minimálnej hodinovej mzdy pre prvý stupeň náročnosti práce**	**Výška priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR**
1993	73,03 € / 2200,- Sk 81,33 € / 2450,- Sk*	0,398 € / 12,00 Sk 0,441 € / 13,30 Sk*	178,55 € / 5379,- Sk
1994	81,33 € / 2450,- Sk	0,441 € / 13,30 Sk	208,92 € / 6294,- Sk
1995	81,33 € / 2450,- Sk	0,441 € / 13,30 Sk	238,83 € / 7195,- Sk

1996	81,33 € / 2450,- Sk 89,62 € / 2700,- Sk**	0,441 € / 13,30 Sk 0,485 € / 14,60 Sk**	270,66 € / 8154,- Sk
1997	99,58 € / 3000,- Sk	0,485 € / 14,60 Sk	306,25 € / 9226,- Sk
1998	99,58 € / 3000,- Sk	0,538 € / 16,20 Sk	332,04 € / 10 003,- Sk
1999	99,58 € / 3000,- Sk 119,50 € / 3600,- Sk**	0,538 € / 16,20 Sk 0,644 € / 19,40 Sk**	356,10 € / 10 728,- Sk
2000	132,78 € / 4000,- Sk 146,05 € / 4400,- Sk*	0,717 € / 21,60 Sk 0,790 € / 23,80 Sk*	379,41 € / 11 430,- Sk
2001	146,05 € / 4400,- Sk 163,31 € / 4920,- Sk*	0,790 € / 23,80 Sk 0,883 € / 26,60 Sk*	410,44 € / 12 365,- Sk
2002	163,31 € / 4920,- Sk 184,89 € / 5570,- Sk*	0,883 € / 26,60 Sk 1,062 € / 32,00 Sk*	448,48 € / 13 511,- Sk
2003	184,89 € / 5570,- Sk 201,82 € / 6080,- Sk*	1,062 € / 32,00 Sk 1,162 € / 35,00 Sk*	476,83 € / 14 365,- Sk
2004	201,82 € / 6080,- Sk 215,76 € / 6500,- Sk*	1,162 € / 35,00 Sk 1,241 € / 39,70 Sk*	525,29 € / 15 825,- Sk
2005	215,76 € / 6500,- Sk 229,04 € / 6900,- Sk*	1,241 € / 39,70 Sk 1,318 € / 43,70 Sk*	573,39 € / 17 274,- Sk
2006	229,04 € / 6900,- Sk 252,27 € / 7600,- Sk*	1,318 € / 43,70 Sk 1,451 € / 43,70 Sk*	622,75 € / 18 761,- Sk
2007	252,27 € / 7600,- Sk 268,87 € / 8100,- Sk*	1,451 € / 43,70 Sk 1,547 € / 46,60 Sk*	668,72 € / 20 146,- Sk

2008	268,87 € / 8100,- Sk	1,547 € / 46,60 Sk	723,03 € / 21 782,- Sk
2009	295,50 €	1,698 €	744,50 €
2010	307,70 €	1,768 €	769,- €
2011	317,- €	1,822 €	786,- €
2012	327,- €	1,880 €	805,- €
2013	337,7 €	1,941 €	824,- €
2014	352,- €	2,023 €	858,- €
2015	380,- €	2,184 €	883,- €
2016	405,- €	2,328 €	912,- €
2017	435,- €	2,500 €	954,- €
2018	480,- €	2,759 €	1 013,- €
2019	520,- €	2,989 €	1 092,- €
2020	580,- €	3,333 €	1 133,- €
2021	623,- €	3,580 €	-[3]

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR .

*od 1. 10. daného roka

** od 1. 4. daného roka

V SR neustále prebiehajú diskusie k tomu, či je úroveň stanovenej minimálnej mzdy dostatočná, resp. či minimálna mzda nerastie príliš rýchlo. Na základe odporúčaní Európskeho výboru pre sociálne práva, minimálna mzda by mala dosiahnuť najmenej 60 % priemernej mzdy v národnom hospodárstve (OECD, 2008). V nasledujúcej tabuľke je vypočítaný podiel minimálnej mzdy na priemernej mzde a medziročný rast oboch veličín od roku 1993.

[3] Hodnota priemernej mzdy za rok 2021 bude známa až po skončení roka 2021, preto i v niektorých ďalších výpočtoch bolo možné príslušné hodnoty vypočítať iba po rok 2020.

Tabuľka č. 10 Porovnanie rastu minimálnej a priemernej mesačnej mzdy v rokoch 1993 - 2020

Rok	Výška minimálnej mesačnej mzdy pre prvý stupeň náročnosti práce	Výška priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR	Podiel minimálnej mzdy na priemernej mzde (v %)	Medziročný rast min. mesačnej mzdy (v %)	Medziročný rast priem. mesačnej mzdy (v %)
1993	73,03	178,55	40,90		
1994	81,33	208,92	38,93	11,37	17,01
1995	81,33	238,83	34,05	0,00	14,32
1996	81,33	270,66	30,05	0,00	13,33
1997	99,58	306,25	32,52	22,44	13,15
1998	99,58	332,04	29,99	0,00	8,42
1999	99,58	356,10	27,96	0,00	7,25
2000	132,78	379,41	35,00	33,34	6,55
2001	146,05	410,44	35,58	9,99	8,18
2002	163,31	448,48	36,41	11,82	9,27
2003	184,89	476,83	38,77	13,21	6,32
2004	201,82	525,29	38,42	9,16	10,16
2005	215,76	573,39	37,63	6,91	9,16
2006	229,04	622,75	36,78	6,15	8,61
2007	252,27	668,72	37,72	10,14	7,38
2008	268,87	723,03	37,19	6,58	8,12
2009	295,50	744,50	39,69	9,90	2,97
2010	307,70	769,00	40,01	4,13	3,29
2011	317,00	786,00	40,33	3,02	2,21
2012	327,00	805,00	40,62	3,15	2,42
2013	337,70	824,00	40,98	3,27	2,36
2014	352,00	858,00	41,03	4,23	4,13

2015	380,00	883,00	43,04	7,95	2,91
2016	405,00	912,00	44,41	6,58	3,28
2017	435,00	954,00	45,60	7,41	4,61
2018	480,00	1013,00	47,38	10,34	6,18
2019	520,00	1092,00	47,62	8,33	7,80
2020	580,00	1133,00	51,19	11,54	3,75

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Pri sledovaní podielu minimálnej mzdy na priemernej mzde z tabuľky č. 10 môžeme konštatovať, že minimálna mzda dosahuje približne 40 % priemernej mzdy za takmer celé sledované obdobie. V roku 2020 to bolo dokonca 51,19 %. Spôsobila to skutočnosť, že minimálna mzda rástla rýchlejšie ako priemerná mzda. Najnižšia hodnota podielu minimálnej mzdy na priemernej mzde v SR bola v roku 1999 a to vo výške 27,96 %. Podiel nedosiahol odporúčanú hodnotu Európskeho výboru pre sociálne práva, ale od roku 2004 je dynamické tempo rastu minimálnej mzdy v SR rýchlejšie ako medziročný rast priemerných miezd. Vývoj je možné sledovať aj v nižšie uvedenom grafe.

Graf č. 4 Vývoj minimálnej a priemernej mesačnej mzdy v SR od roku 1993 (hodnoty po prepočte v €)

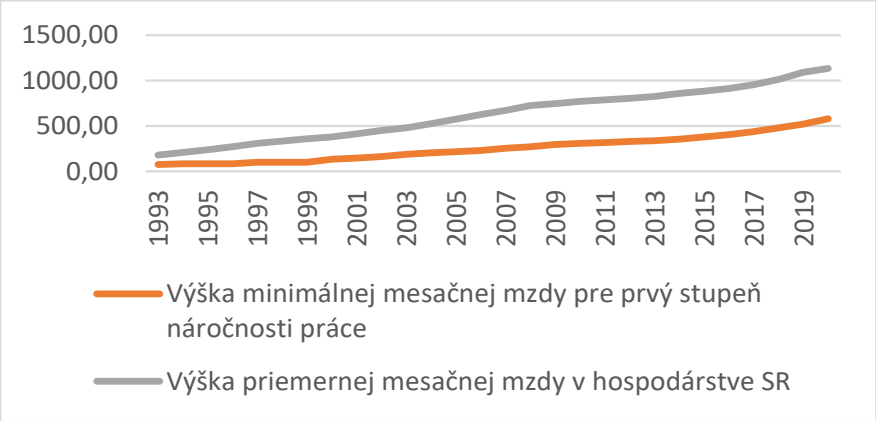

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V grafe č. 4 vidíme, ako sa v SR v sledovanom období zvýšila hrubá minimálna mzda a hrubá priemerná mzda. V rokoch 1994 až 1996 a 1997 až 1999 zostala minimálna

mzda na rovnakej úrovni a následne v roku 2000 bol zaznamenaný najvyšší nárast (až o 33,34 %), ktorý zachytil rast priemernej mzdy v rokoch, keď sa minimálna mzda nezvýšila. S výnimkou rokov 2004 až 2006 a roku 2008 minimálna mzda vždy rástla rýchlejšie ako priemerná mzda. Najvyšší rozdiel medzi rastom minimálnej mzdy a priemernej mzdy bol v roku 2020, keď sa minimálna mzda zvýšila o 11,54 percentuálnych bodov, ale priemerná mzda (pravdepodobne aj kvôli pandémii COVID) sa zvýšila iba o 3,75 percentuálnych bodov.

Na priemernú mzdu je naviazaný aj všeobecný vymeriavací základ. Všeobecný vymeriavací základ predstavuje 12 násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR, zistený Štatistickým úradom SR (násobok priemernej mesačnej mzdy sa nemenil v priebehu celého sledovaného obdobia 1993 -2021). Táto veličina sa používa hlavne na výpočet maximálneho vymeriavacieho základu v prípade nemocenského (pri pracovnej neschopnosti), ošetrovného (pri ošetrovaní člena rodiny), materskej, dávky v nezamestnanosti a pri výpočte dôchodkov (starobného a predčasného starobného dôchodku. Do roku 2009 platila suma maximálneho denného vymeriavacieho základu odlišne od 1. 1. do 30. 6. daného roka a odlišne od 1. 7. do 31. 12. Maximálna suma denného vymeriavacieho základu od 1. 7.bola určená ako podiel sumy všeobecného vymeriavacieho základu z predchádzajúceho roka a počtu kalendárnych dní rozhodujúceho obdobia. Denný vymeriavací základ je zhora ohraničený, do 31. 12. 2016 to bol 1,5 násobok všeobecného vymeriavacieho základu, od 1. 1. 2017 je to 2 násobok všeobecného vymeriavacieho základu platného v kalendárnom roku, ktorý dva roky predchádza roku za ktorý sa maximálny vymeriavací základ určuje. V nasledujúcej tabuľke č. 11 sú uvedené sumy maximálneho denného vymeriavacieho základu od roku 1993 aj spôsob výpočtu v jednotlivých rokoch.

Tabuľka č. 11 Vývoj maximálneho denného vymeriavacieho základu v rokoch 1993 až 2021

Rok	Výška priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR	Všeobecný vymeriavací základ (ročný)	Maximálny denný vymeriavací základ
1993	178,55 € / 5 379,- Sk	2 142,60 € / 64 548,- Sk	5,9749 € / 180,- Sk

1994	208,92 € / 6 294,- Sk	2 507,04 €/ 75 528,- Sk	do 31. 8. 1994 – 5,9749 € / 180,- Sk od 1. 9. 1994 – 6,6388 € / 200,- Sk
1995	238,83 € / 7 195,- Sk	2 865,96 € / 86 340,- Sk	6,6388 € / 200,- Sk
1996	270,66 € / 8 154,- Sk	3 247,92 € / 97 848,- Sk	8,2985 € / 250,- Sk
1997	306,25 € / 9 226,- Sk	3 675,00 € / 110 712,- Sk	do 30. 6. – 8,2985 € / 250,- Sk od 1. 7. – 9,9582 € / 300,- Sk
1998	332,04 € / 10 003,- Sk	3 984,48 € / 120 036,- Sk	do 31. 5. – 9,9582 € / 300,- Sk od 1. 6. – 11,6179 € / 350,- Sk
1999	356,10 € / 10 728,- Sk	4 273,20 € / 128 736,- Sk	11,6179 € / 350,- Sk
2000	379,41 € / 11 430,- Sk	4 552,92 € / 137 160,- Sk	11,6179 € / 350,- Sk
2001	410,44 € / 12 365,- Sk	4 925,28 € / 148 380,- Sk	11,6179 € / 350,- Sk
2002	448,48 € / 13 511,- Sk	5 381,76 € / 162 132,- Sk	11,6179 € / 350,- Sk
2003	476,83 € / 14 365,- Sk	5 721,96 € / 172 380,- Sk	11,6179 € / 350,- Sk
2004	525,29 € / 15 825,- Sk	6 303,48 € / 189 900,- Sk	1. 1. – 30. 6. – 14,7446 € / 444,1973 Sk 1. 7. – 31. 12. – 15,6766 € / 472,2740 Sk
2005	573,39 € / 17 274,- Sk	6 808,68 € / 207 288,- Sk	nestanovený
2006	622,75 € / 18 761,- Sk	7 473,00 € / 225 132,- Sk	nestanovený
2007	668,72 € / 20 146,- Sk	8 024,64 € / 241 752,- Sk	nestanovený
2008	723,03 € / 21 782,- Sk	8 676,36 € / 261 384,- Sk	nestanovený
2009	744,50 €	8 934,- €	nestanovený
2010	769,- €	9 228,- €	nestanovený
2011	786,- €	9 432,- €	8 934 * 1,5 / 365 = 36,7151 €
2012	805,- €	9 660,- €	9 228 * 1,5 / 366 = 37,8197 €
2013	824,- €	9 888,- €	9 432 *1,5 / 365 = 38,7617 €
2014	858,- €	10 296,- €	9 660 *1,5 / 365 = 39,6987 €
2015	883,- €	10 596,- €	9 888 *1,5 / 365 = 40,6357 €
2016	912,- €	10 944,- €	10 296 *1,5 / 365 = 42,3124 €

2017	954,- €	11 448,- €	10 596 *2 / 365 = 58,0603 €-
2018	1 013,- €	12 156,- €	10 944 *2 / 365 = 59,9672 €
2019	1 092,- €	13 104,- €	11 448 *2 / 365 = 62,7288 €
2020	1 133,- €	13 596,- €	12 156 *2 / 365 = 66,6083 €
2021	-	-	13 104 *2 / 365 = 71,8028 €

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR.

Pre účely vyššie spomenutých dávok sa stanovuje aj minimálny denný vymeriavací základ a určí sa ako 50 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, za ktorý sa platí poistné (stanovené v § 138 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, ďalej „zákon o sociálnom poistení“). V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť vývoj minimálneho denného vymeriavacieho základu od roku 1993.

Tabuľka č. 12 Vývoj minimálneho denného vymeriavacieho základu v rokoch 1993 - 2021

Rok	**Všeobecný vymeriavací základ (ročný)**	**Polovica 1/12 všeobecného vymeriavacieho základu**	**Minimálny denný vymeriavací základ**
1993	2´142,60 € / 64 548,- Sk		nestanovený
1994	2 507,04 €/ 75 528,- Sk		nestanovený
1995	2 865,96 € / 86 340,- Sk		nestanovený
1996	3 247,92 € / 97 848,- Sk		nestanovený
1997	3 675,00 € / 110 712,- Sk		nestanovený
1998	3 984,48 € / 120 036,- Sk		nestanovený
1999	4 273,20 € / 128 736,- Sk		nestanovený
2000	4 552,92 € / 137 160,- Sk		nestanovený
2001	4 925,28 € / 148 380,- Sk		nestanovený
2002	5 381,76 € / 162 132,- Sk		nestanovený
2003	5 721,96 € / 172 380,- Sk		nestanovený
2004	6 303,48 € / 189 900,- Sk		nestanovený
2005	6 808,68 € / 207 288,- Sk		nestanovený

2006	7 473,00 € / 225 132,- Sk		nestanovený
2007	8 024,64 € / 241 752,- Sk		nestanovený
2008	8 676,36 € / 261 384,- Sk		nestanovený
2009	8 934,- €	372,25 €	12,4084 €
2010	9 228,- €	384,50 €	12,8167 €
2011	9 432,- €	393,00 €	13,1000 €
2012	9 660,- €	402,50 €	13,4167 €
2013	9 888,- €	412,00 €	13,7334 €
2014	10 296,- €	429,00 €	14,3000 €
2015	10 596,- €	441,50 €	14,7167 €
2016	10 944,- €	456,00 €	15,2000 €
2017	11 448,- €	477,00 €	15,9000 €
2018	12 156,- €	506,50 €	16,8834 €
2019	13 104,- €	546,00 €	18,2000 €
2020	13 596,- €	566,50 €	506,50 / 30 = 16,8834 €
2021	-	-	546 / 30 = 18,200 € resp. 546 / 31 = 17,6130 €

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Rast minimálneho a maximálneho denného vymeriavacieho základu pre účely vyplácania nemocenského (pri pracovnej neschopnosti), ošetrovného (pri ošetrovaní člena rodiny), materskej, dávky v nezamestnanosti a pri výpočte dôchodkov (starobného a predčasného starobného dôchodku) je naviazaný na rast priemernej mzdy v hospodárstve SR, čo odráža ekonomickú realitu v krajine. Za negatívum je možné považovať iba drobné nesúlady v právnej úprave, napr. denný vymeriavací základ pre účely náhrady príjmu a pre účely nemocenskej dávky sa zaokrúhľuje na 4 desatinné miesta, pre účely sociálnej poisťovne však nadol a pre účely zamestnávateľa nahor. Tento rozdielny prístup by bolo vhodné upraviť, keďže to komplikuje výpočet a zbytočne dochádza k rozdielnym výsledkom.

3.1 Poistné platené do fondov sociálneho a zdravotného poistenia z príjmov zo závislej činnosti

Podľa Zákonníka práce má každý zamestnanec za vykonanú prácu podľa Zákonníka práce nárok na mzdu. Zamestnancami sú fyzické osoby, ktorým príjem plynie zo závislej činnosti a nazýva sa mzda. Zamestnanec i zamestnávateľ sú povinní odvádzať z hrubej mzdy odvody do Sociálnej poisťovne a do zdravotných poisťovní. Osobitné zákony, akým je napríklad Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení (ďalej iba „zákon o zdravotnom poistení“) v znení neskorších predpisov, resp. zákon o sociálnom poistení ukladajú povinnosť z tohto príjmu platiť poistné (bežne používaný pojem je „odvody“, preto i v tejto publikácii je použitý tento pojem). Odvody zamestnanca do fondov sociálneho a zdravotného poistenia tvoria jednotlivé zložky skladajúce sa zo zdravotného poistenia a sociálneho poistenia skladajúceho sa zo starobného, invalidného, nemocenského poistenia a poistenia v nezamestnanosti. Povinnosť odvádzať odvody do zdravotnej poisťovne a do sociálnej poisťovne sa vzťahuje i na zamestnávateľa. Komplikovanosť výpočtu je aj v odvodovej povinnosti, najmä v určení výšky jednotlivých odvodov[4]. Samotná výška závisí menovite od druhu a charakteru pracovno-právneho vzťahu, resp. toho, či ide o trvalý pracovný pomer, dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, štátnozamestnanecký pomer a pod. Príslušné zákony umožňujú zamestnancom využívať aj mnohé výnimky platenia odvodov. V nasledujúcej tabuľke sú odvody zamestnávateľa za zamestnancov od roku 1993, bez uplatnenia výnimiek.

Tabuľka č. 13 Odvody zamestnávateľa do fondov sociálneho a zdravotného poistenia

	V rokoch 1993 – 1999	**V roku 2000**	**V rokoch 2001 - 2002**	**V roku 2003**	**V roku 2004 -**
Zdravotné poistenie	10,00 %	10,00 %	10,00 %	10,00 %	10,00 %
Nemocenské poistenie	4,40 %	4,40 %	4,40 %	4,40 %	1,40 %

[4] V súčasnosti sa prostredníctvom programu UNITAS realizuje reforma daňovej a colnej správy za účelom zjednotenia výberu daní, cla a poistného.

Dôchodkové poistenie	20,60 %	20,60 %	20,6 %	20,60 %	
Starobné poistenie					16,00 %
Invalidné poistenie					3,00 %
Poistenie v nezamestnanosti	3,00 %	2,75 %	2,75 %	2,75 %	1,00 %
Garančné poistenie			0,25 %	0,25 %	0,25 %
Úrazové poistenie				0,20 %	0,80 %
Rezervný fond					2,75 %
SPOLU	**38,00 %**	**38,00 %**	**38,00 %**	**38,20 %**	**35,2 %**

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o zdravotnom poistení a zákona o sociálnom poistení.

Súhrnná percentuálna výška odvodov sa ustálila v roku 2004 na úrovni 13,4 % pre zamestnanca a 35,2 % pre zamestnávateľa a je platná dodnes. Vývoj odvodov zamestnanca je možné sledovať v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 14 Odvody zamestnanca do fondov sociálneho a zdravotného poistenia

	V rokoch 1993 - 2000	**V rokoch 2001 - 2003**	**Od roku 2004**
Zdravotné poistenie	3,7 %	4,0 %	4,0 %
Nemocenské poistenie	1,4 %	1,4 %	1,4 %
Dôchodkové poistenie	5,9 %	6,4 %	
Starobné			4,0 %
Invalidné			3,0 %
Poistenie v nezamestnanosti	1,0 %	1,0 %	1,0 %
SPOLU	**12,0 %**	**12,8 %**	**13,4 %**

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona o zdravotnom poistení a zákona o sociálnom poistení.

Graficky je znázornený vývoj odvodov v grafe č. 5. V priebehu rokov došlo len k veľmi malým výkyvom. Posledných 18 rokov je úroveň odvodov na strane zamestnávateľa i zamestnanca stabilná.

Graf č. 5 Vývoj úrovne odvodového zaťaženia zamestnanca a zamestnávateľa od roku 1993

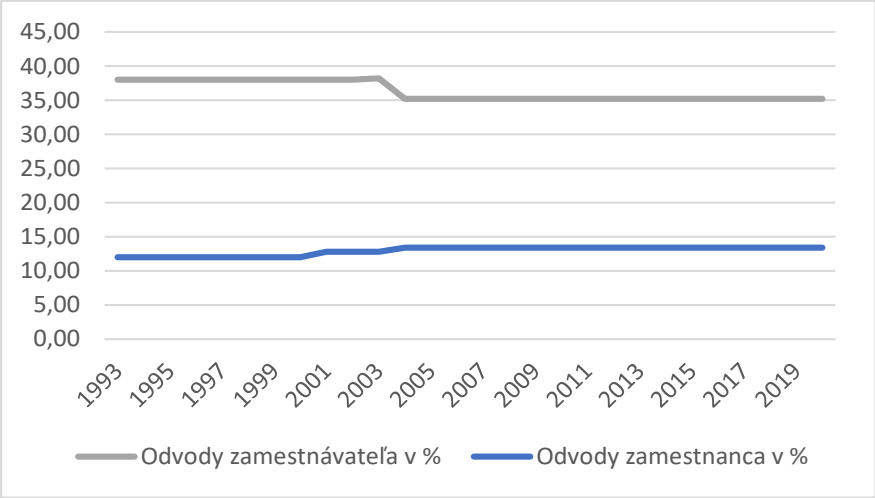

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Pracovnoprávny vzťah medzi zamestnávateľom a zamestnancom, nie však pracovný pomer, vzniká aj uzatvorením dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, ktoré upravuje deviata časť Zákonníka práce. V súlade s § 223 Zákonníka práce môžu zamestnávatelia uzatvárať na výkon prác mimo pracovného pomeru:

- dohody o vykonaní práce, (odpracovaný čas nemôže presiahnuť 350 hodín v kalendárnom roku);
- dohody o pracovnej činnosti (odpracovaný čas nemôže presiahnuť 10 hodín týždenne). Dohoda o pracovnej činnosti musí byť uzatvorená na dobu určitú, a to najviac na 12 mesiacov. Po vypršaní tejto doby môže opäť zamestnávateľ uzatvoriť so zamestnancom novú dohodu o pracovnej činnosti;
- dohody o brigádnickej práci študentov (pre študentov strednej školy a študentov vysokoškolského štúdia v dennej forme platia určité výnimky z platenia

poistného, študenti nemusia z takého príjmu platiť zdravotné poistenie a existujú aj výnimky pre niektoré súčasti sociálneho poistenia (odvodová úľava pre výnimky zo sociálneho poistenia platí iba u jedného zamestnávateľa do výšky príjmu 200,- eur mesačne)).

Do 31. 12. 2012 zamestnanci pracujúci na dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o vykonaní práce odvody na sociálne poistenie neplatili, za zamestnancov sa považovali len na účely úrazového a garančného poistenia a odvod na úrazové poistenie a odvod do garančného fondu platil iba zamestnávateľ. Od 1. 1. 2013 došlo k významnej zmene, zamestnanci pracujúci na dohodu o pracovnej činnosti a dohodu o vykonaní práce sa stali v plnom rozsahu zamestnancami pre potreby sociálneho poistenia povinne poistenými osobami. Zmeny nastali aj v oblasti zdravotného poistenia. Do 31. 12. 2012 sa z príjmov z dohôd o pracovnej činnosti a o vykonaní práce neodvádzalo ani zdravotné poistenie a od 1. 1. 2013 sa z takýchto príjmov začal odvádzať rovnaký odvod do zdravotných poisťovní ako pri zamestnancoch pracujúcich na základe pracovnej zmluvy. Výnimku tvoria dohody o brigádnickej práci študentov.

Pri dohodách o vykonaní práce a o pracovnej činnosti sa pre účely sociálneho poistenia sleduje, či ide o nepravidelný alebo pravidelný príjem. Dohoda o pracovnej činnosti uzatvorená na obdobie presahujúce jeden kalendárny mesiac sa vždy považuje za pravidelný príjem.

Dohoda o vykonaní práce môže byť však považovaná za nepravidelný príjem aj vtedy, ak je uzatvorená na dlhšie ako 1 mesiac (maximálne však na 12 mesiacov), ale odmena je vyplatená až po ukončení celej dohodnutej práce. Pri pravidelnom príjme sa na zamestnanca vzťahuje povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Zamestnávateľ odvádza odvody do všetkých fondov podobne, ako pri zamestnancovi s riadnou mesačnou mzdou. Pri nepravidelnom príjme zamestnanec odvádza iba dôchodkové poistenie.

3.1.1 Preddavky na zdravotné poistenie

Zdravotné poistenie je povinné verejné zdravotné poistenie, ktoré vzniká poistencom verejného zdravotného poistenia za podmienok ustanovených zákonom o zdravotnom poistení, ktorý upravuje aj rozsah tohto poistenia. Poistné na zdravotné poistenie sa zúčtováva v rámci ročného zúčtovania poistného a je závislé od skutočne dosiahnutého

celoročného príjmu. V priebehu kalendárneho roka sa poistné platí formou preddavkov na poistné a následne sa vykonáva ročné zúčtovanie zdravotného poistenia. Povinnosť platiť preddavky vzniká zamestnancovi dňom vzniku pracovnoprávneho vzťahu.

Zamestnávateľ odvádza povinné zdravotné poistenie za zamestnanca, ktoré mu zráža zo mzdy. Každý zamestnanec a zamestnávateľ je povinný platiť preddavky na zdravotné poistenie. Poistné sa vypočítava z vymeriavacieho základu. Vymeriavací základ zamestnanca na platenie preddavkov na zdravotné poistenie tvorí plnenie poskytované zamestnávateľom zamestnancovi za vykonávanú zárobkovú činnosť, t. j. príjem plynúci zo závislej činnosti.

Preddavky na zdravotné poistenie sú povinní platiť a odvádzať:

- zamestnanec vo výške určenej sadzbou poistného z príjmu dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci, pričom preddavok na poistné vypočítava a odvádza za zamestnanca zamestnávateľ,
- zamestnávateľ vo výške určenej sadzbou poistného z príjmu každého zamestnanca dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci.

Poistenie sa platí v mesačných preddavkoch, ako sme už uviedli, u zamestnanca predstavuje zdravotné poistenie 4 % z vymeriavacieho základu. V prípade, a ak ide o zamestnanca ako o osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej miera funkčnej poruchy je najmenej 50 %, predstavuje zdravotné poistenie 2 % z vymeriavacieho základu. Zamestnávateľ za zamestnanca odvádza zdravotné poistenie vo výške 10 % z vymeriavacieho základu a ak je zamestnanec osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorej miera funkčnej poruchy je najmenej 50 %, potom zdravotné poistenie predstavuje 5 % z vymeriavacieho základu. Minimálna výška vymeriavacieho základu je stanovený na základe minimálnej mzdy. Maximálny vymeriavací základ v súčasnosti nie je stanovený (do roku 2017 bol stanovený aj maximálny vymeriavací základ a to vo výške najviac 60 násobku priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR zistenej Štatistickým úradom SR za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza rozhodujúcemu obdobiu). Prehľad za jednotlivé roky je uvedený v nasledujúcej tabuľke č. 15.

Tabuľka č. 15 Maximálny mesačný vymeriavací základ pre zdravotné poistenie v rokoch 2003 až 2021

Rok	Násobok priemernej mesačnej mzdy	Suma v eur	Maximálna výška mesačného poistného plateného zamestnancom
2003	3 násobok	1231,32 €	492,53
2004	3 násobok	1345,44 €	538,18
2005	3 násobok	1430,49 €	572,20
2006	3 násobok	1575,87 €	630,35
2007	3 násobok	1 720,17 €	688,07
2008	3 násobok	1 868,25 €	747,30
2009	3 násobok	2 006,16 €	802,46
2010	3 násobok	2 169,09 €	867,64
2011	3 násobok	2 233,50 €	893,40
2012	3 násobok	2 307,- €	922,80
2013	5 násobok	3 930,- €	1 572,00
2014	5 násobok	4 025,- €	1 610,00
2015	5 násobok	4 120,- €	1 648,00
2016	5 násobok	4 290,- €	1 716,00
2017	bez limitu	bez limitu	
2018	bez limitu	bez limitu	
2019	bez limitu	bez limitu	
2020	bez limitu	bez limitu	
2021	bez limitu	bez limitu	

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V nasledujúcom grafe č. 6 môžeme sledovať aj vývoj maximálnych odvodov do zdravotnej poisťovne od roku 2003. Hodnoty sú ovplyvnené zmenou maximálneho vymeriavacieho základu. Percento odvodu do zdravotnej poisťovne sa u zamestnanca v sledovanom období od roku 2003 do roku 2021 nemenilo.

Graf č. 6 Maximálna výška mesačného zdravotného poistenia plateného zamestnancom (hodnoty v €)

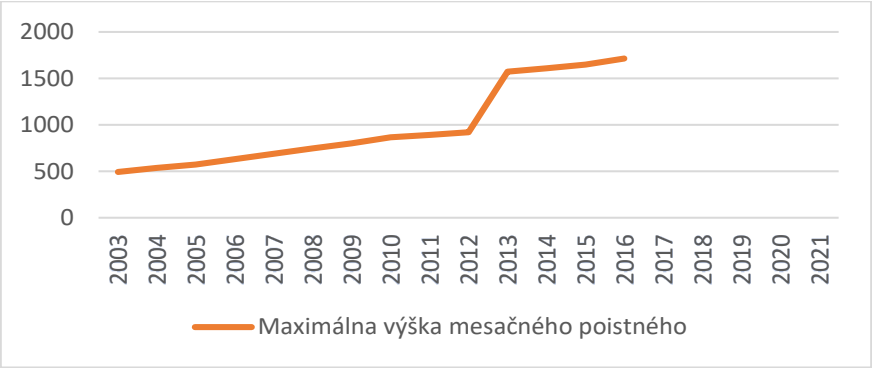

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V prípade zdravotného poistenia je možné si uplatniť odpočítateľnú položku na zdravotné poistenie u zamestnancov pracujúcich na základe pracovného pomeru alebo u zamestnancov pracujúcich na základe dohôd mimo pracovného pomeru. Po splnení stanovených podmienok si môže zamestnávateľ znížiť vymeriavací základ pre výpočet zdravotného poistenia u tých zamestnancov, ktorých mesačný príjem je nižší ako 570,- eur. Keďže v súčasnosti (v roku 2021) je minimálna mzda vyššia ako táto hranica, tak sa možnosť uplatnenia odpočítateľnej položky vzťahuje iba na zamestnancov pracujúcich na skrátený úväzok. Toto ustanovenie stratilo svoj účel a nemá v legislatíve už svoje opodstatnenie.

3.1.2 Poistné na povinné sociálne poistenie

Sociálne poistenie upravuje zákon o sociálnom poistení. Poistenec je podľa § 6 tohto zákona (a pre jeho účely) definovaný nasledovne: „Poistenec je fyzická osoba, ktorá je

nemocensky poistená, dôchodkovo poistená alebo poistená v nezamestnanosti.“ Sociálne poistenie sa platí mesačne a skladá sa z nasledujúcich poistení:

- dôchodkového poistenia, ktoré je samo tvorené z dvoch druhov poistenia, a to:
    - starobného poistenia, určené na vyplácanie dôchodkov v starobe, ako sú napr. starobný dôchodok, vdovský dôchodok, sirotský dôchodok,
    - invalidného poistenia, určené na vyplácanie invalidného dôchodku,
- nemocenského poistenia, určeného pre prípad straty alebo zníženia príjmu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, tehotenstva, materstva alebo potreby ošetrovania chorého člena rodiny,
- úrazového poistenia, určeného na úhradu príspevkov v prípade poškodenia zdravia alebo úmrtia pri pracovnom úraze a chorobe z povolania,
- poistenia v nezamestnanosti, určeného na zabezpečenie príjmu v prípade straty zamestnania; z tohto poistenia sa poskytujú dávky v nezamestnanosti,
- garančného poistenia, určeného na úhradu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie nezaplateného zamestnávateľom a na uspokojovanie nárokov zamestnanca v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa,
- poistenia do rezervného fondu solidarity, určeného na úhradu dávok v prípade škody v dôchodkových fondoch.

Povinné sociálne poistenie zamestnanca vzniká dňom vzniku právneho vzťahu, kedy začne plynúť príjem zamestnancovi zo závislej činnosti a zaniká dňom ukončenia právneho vzťahu alebo smrťou zamestnanca.

Každý zamestnanec a zamestnávateľ je povinný platiť povinné sociálne poistenie. Zamestnávateľ odvádza povinné sociálne poistenie za zamestnanca, ktoré mu zráža zo mzdy. Poistné sa vypočítava samostatne za každý druh poistenia z vymeriavacieho základu.

Sociálne poistenie sú povinní platiť a odvádzať:

- zamestnanec vo výške určenej sadzbou poistného z príjmu dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci, pričom preddavok na poistné vypočítava a odvádza za zamestnanca zamestnávateľ,

- zamestnávateľ vo výške určenej sadzbou poistného z príjmu každého zamestnanca dosiahnutého v príslušnom kalendárnom mesiaci.

V prípade starobných dôchodcov a študentov pracujúcich na dohodu o brigádnickej práci študenta, pri nepravidelných príjmoch a pri príjmoch konateľa a spoločníka spoločnosti s ručením obmedzeným je odvodové zaťaženie odlišné. Taktiež niektorí zamestnanci sú vylúčení z povinnosti platiť poistné v nezamestnanosti alebo odvody na invalidné poistenie (osoby s priznaným dôchodkom, či už starobným alebo invalidným), rovnako za nich toto poistné neplatí ani zamestnávateľ. Za určitých podmienok je možné využiť aj odvodovú úľavu pre dlhodobo nezamestnaných.

Minimálny vymeriavací základ na sociálne poistenie nie je určený, ale nepriamo ho ohraničuje minimálna mzda, ktorá je v roku 2021 vo výške 623,- eur (pre plný pracovný úväzok a prvý stupeň náročnosti práce). Maximálny vymeriavací základ pre sociálne poistenie za rok 2021 predstavuje (rovnako ako u samostatne zárobkovo činnej osoby) 7 644,- eur, čo je 7 násobok priemernej mesačnej mzdy v roku 2019 (za kalendárny rok, ktorý dva roky predchádza kalendárnemu roku, v ktorom sa platí sociálne poistenie), ktorá predstavuje sumu 1 092,- eur. Maximálny vymeriavací základ sa neuplatňuje pri úrazovom poistení.

Významné zmeny v sociálnom poistení nastali hlavne rozdelením dôchodkového poistenia na starobné a invalidné v roku 2004. Minimálny vymeriavací základ zamestnanca sa začal odvíjať od minimálnej mzdy a maximálny vymeriavací základ zase od priemernej mesačnej mzdy. Pre starobné poistenie bolo stanovený maximálny vymeriavací základ vo výške trojnásobku priemernej mzdy spred roka. Maximálny vymeriavací základ pre nemocenské poistenie bol stanovený vo výške jednej polovice vymeriavacieho základu na starobné poistenie. Pre garančné poistenie, ktoré platí iba zamestnávateľ, sa stanovil maximálny vymeriavací základ rovnaký ako pre nemocenské poistenie a pre ´úrazové poistenie sa nestanovil žiadny maximálny vymeriavací základ.

Do roku 1998 bol minimálny vymeriavací základ pre účely sociálneho poistenia na úrovni minimálnej mzdy a maximálny vymeriavací základ predstavoval osemnásobok minimálnej mzdy. Od roku 1999 sa vymeriavacie základy pre platenie poistného (resp. odvodov) určovali fixnou sumou. V nasledujúcej tabuľke sú uvedené maximálne vymeriavacie základy pre sociálne poistenie od roku 2003 po súčasnosť.

Tabuľka č. 16 Maximálny mesačný vymeriavací základ pre sociálne poistenie (okrem úrazového poistenia) v rokoch 2003 - 2021

Rok	Násobok priemernej mesačnej mzdy	Suma	Maximálna výška mesačného poistného
1.1.2003- 30.6.2004	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	40 533,- Sk 20 267,- Sk	107,64 € 9,42 €
1.7.2004 30.6.2005	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	43 095,- Sk 21 548,- Sk	114,44 € 10,01 €
1.7.2005 30.6.2006	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	47 475,- Sk 23 738,- Sk	126,07 € 11,03 €
1.7.2006 30.6.2007	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	51 822,- Sk 25 911,- Sk	137,61 € 12,04 €
1.7.2007 30.6.2008	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	56 283,- Sk 28 142,- Sk	149,46 € 13,08 €
1.7.2008 31.12.2008	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	80 584,- Sk 30 219,- Sk	213,99 € 14,04 €
1.1.2009 30.6.2009	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	2 674,90 € 1 003,09 €	213,99 € 14,04 €
1.7.2009 30.6.2010	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	2 892,12 € 1 084,55 €	231,37 € 15,18 €
1.7.2010 31.12.2011	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	2 978,00 € 1 116,75 €	234,24 € 15,63 €

2012	3 násobok 1,5 násobok (garančné a nemocenské poistenie)	3076,00 € 1153,50 €	246,08 € 16,15 €
2013	5 násobok	3 930,- €	369,42 €
2014	5 násobok	4 025,- €	378,35 €
2015	5 násobok	4 120,- €	387,28 €
2016	5 násobok	4 290,- €	403,26 €
2017	7 násobok	6 181,- €	581,01 €
2018	7 násobok	6 384,- €	600,91 €
2019	7 násobok	6 678,- €	627,73 €
2020	7 násobok	7 091,- €	666,55 €
2021	7 násobok	7 644,- €	718,54 €

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V nasledujúcom grafe je uvedený aj vývoj maximálnych odvodov do Sociálnej poisťovne od roku 2003. Hodnoty sú ovplyvnené zmenou maximálneho vymeriavacieho základu a percentom odvodov do Sociálnej poisťovne, ktoré sa v sledovanom období zvýšilo z 8,8 % na 9,4 % (od roku 2004).

Graf č. 7 Maximálna výška mesačného sociálneho poistenia plateného zamestnancom ((hodnoty v €)

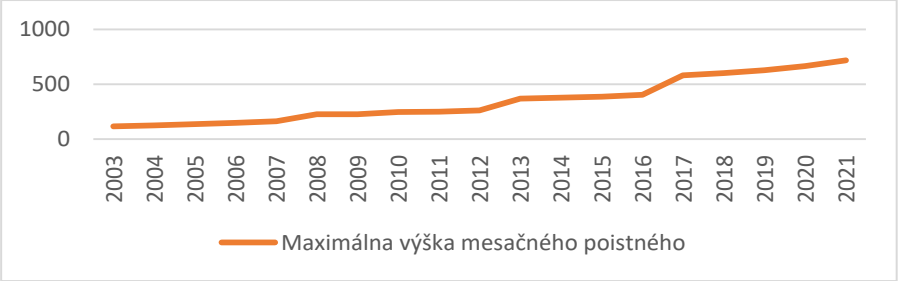

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V roku 2013 došlo k zjednoteniu vymeriavacieho základu pre všetky druhy sociálneho poistenia s výnimkou úrazového poistenia, pri ktorom naďalej nebol stanovený limit.

Minimálny vymeriavací základ na sociálne poistenie pre zamestnanca s účinnosťou od 1. 1. 2010 nie je upravený, avšak musia sa dodržiavať ustanovenia zákona o minimálnej mzde. Toto zjednotenie je možné považovať za významný krok k zjednodušeniu a sprehľadneniu problematiky sociálneho poistenia.

4 Daňové a odvodové zaťaženie zamestnancov v jednotlivých stupňoch náročnosti práce

Na meranie daňového a odvodového zaťaženia sa najčastejšie používa ukazovateľ tzv. daňový klin. Tento ukazovateľ je vypočítaný podľa metodiky OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). OECD definuje daňový klin ako čiastku dane z príjmu fyzických osôb zamestnanca a odvodov na sociálne a zdravotné poistenie platených zamestnancami zníženého o peňažné dávky zamestnancov. Jeho výpočet je dôležitý pre štatistické účely, pre porovnanie daní v rôznych krajinách a v niektorých prípadoch môže byť aj motivátorom pracovného výkonu. (OECD, 2010)

Upravený vzorec efektívneho daňového zaťaženia podľa metodiky OECD:

(Daň + Pzam + Pzaľ – transfery) / (HM + Pzaľ), kde

Pzam - poistenie platené Sociálnej a zdravotnej poisťovni platené zamestnancom
Pzaľ - poistenie platené Sociálnej a zdravotnej poisťovni platené zamestnávateľom
HM - hrubá mzda
Daň - daň z príjmov
Transfery - daňový bonus

V tabuľke č. 17 sú uvedené zmeny výšky priemernej mzdy a daňového a odvodového zaťaženia na SR od roku 1993. Na účely zjednotenia a prehľadnosti mzdových výpočtov bol vzatý do úvahy bežný pracovný pomer, pričom sa nezohľadnia žiadne výnimky v oblasti poistného.

Tabuľka č. 17 Priemerná mzda, daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 1993

Rok	Výška priemernej mesačnej mzdy v €	Poistné platené zamest-nancom v €	Výška ročnej nezdaniteľ-nej časti na daňovníka v €	Daň v €	Čistá mzda v €	Poistné platené zamest-návateľom v €	Daňový klin
1993	178,55	21,43	56,43	15,10	142,02	67,85	42,36 %
1994	208,92	25,07	56,43	19,11	164,74	79,39	42,86 %
1995	238,83	28,66	56,43	23,06	187,11	90,76	43,23 %

1996	270,66	32,48	56,43	27,26	210,92	102,85	43,53 %
1997	306,25	36,75	56,43	31,96	237,54	116,38	43,79 %
1998	332,04	39,84	56,43	35,36	256,83	126,18	43,95 %
1999	356,10	42,73	56,43	38,54	274,83	135,32	44,07 %
2000	379,41	45,53	107,22	27,20	306,68	144,18	41,43 %
2001	410,44	52,54	107,22	30,08	327,82	155,97	42,12 %
2002	448,48	57,41	107,22	28,39	362,69	170,42	41,40 %
2003	476,83	61,03	107,22	30,86	384,94	182,15	41,59 %
2004	525,29	70,39	223,59	43,95	410,95	184,90	42,13 %
2005	573,39	76,83	243,25	48,13	448,43	201,83	42,16 %
2006	622,75	83,45	251,21	54,74	484,56	219,21	42,45 %
2007	668,72	89,61	264,49	59,78	519,33	235,39	42,56 %
2008	723,03	96,89	272,46	67,20	558,94	254,51	42,82 %
2009	744,50	99,76	335,48	58,76	585,98	262,06	41,78 %
2010	769,00	103,05	335,48	62,79	603,16	270,69	41,99 %
2011	786,00	105,32	296,61	72,97	607,70	276,67	42,81 %
2012	805,00	107,87	303,73	74,75	622,38	283,36	42,81 %
2013	824,00	110,42	311,33	76,43	637,16	290,05	42,81 %
2014	858,00	114,97	316,94	80,96	662,07	302,02	42,93 %
2015	883,00	118,32	316,94	85,07	679,61	310,82	43,07 %
2016	912,00	122,21	316,94	89,84	699,95	321,02	43,23 %
2017	954,00	127,84	316,94	96,75	729,41	335,81	43,45 %
2018	1013,00	135,74	316,94	106,46	770,80	356,58	43,72 %
2019	1092,00	146,33	328,11	117,34	828,34	384,38	43,89 %
2020	1133,00	151,82	367,85	116,53	864,65	398,82	43,55 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najvyšší daňový klin pri priemernej mzde bol v roku 1999, dôvod je rovnaký ako pri daňovom kline vypočítanom z minimálnej mzdy, ale vyskytoval sa skôr, pretože

priemerná mzda každým rokom postupne rástla, avšak minimálna mzda sa v rokoch 1994-1996 a v rokoch 1997-1999 nemenila. V roku 2005 bol daňový klin pri priemernej mzde najnižší (rovnaký ako daňový klin pri minimálnej mzde). Vo všeobecnosti je daňový klin pri priemernej mzde takmer o 10 % vyšší ako pri minimálnej mzde, pretože nezdaniteľná časť chráni najnižšie mzdy pred zdanením. Nebola zaplatená daň z minimálnej mzdy alebo bola daň skutočne nízka – ako je možné vidieť v tabuľke č. 5. V nasledujúcej tabuľke je možné vidieť vývoj daňového a odvodového zaťaženia pri priemernej a minimálnej mzde v SR od roku 1993.

Tabuľka č. 18 Minimálna mzda (1. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 1993

Rok	Výška minimál-nej mesačnej mzdy pre prvý stupeň náročno-sti práce v €	Poistné platené zamestna ncom v €	Výška ročnej nezdani-teľnej časti na daňovníka v €	Daň v €	Čistá mzda v €	Poistné platené zamestná-vateľom v €	Daňový klin
1993	73,03	8,76	56,43	1,18	63,09	27,75	37,40 %
1994	81,33	9,76	58,09	2,02	69,55	30,91	38,03 %
1995	81,33	9,76	58,09	2,02	69,55	30,91	38,03 %
1996	81,33	9,76	58,09	2,02	69,55	30,91	38,03 %
1997	99,58	11,95	58,09	4,43	83,20	37,84	39,46 %
1998	99,58	11,95	58,09	4,43	83,20	37,84	39,46 %
1999	99,58	11,95	58,09	4,43	83,20	37,84	39,46 %
2000	132,78	15,93	107,22	1,16	115,69	50,46	36,86 %
2001	146,05	18,69	107,22	2,42	124,94	55,50	38,01 %
2002	163,31	20,90	107,22	3,52	138,89	62,06	38,37 %

2003	184,89	23,67	107,22	5,40	155,82	70,63	39,02 %
2004	201,82	27,04	223,59	0,00	174,78	71,04	35,95 %
2005	215,76	28,91	243,25	0,00	186,85	75,95	35,95 %
2006	229,04	30,69	251,21	0,00	198,35	80,62	35,95 %
2007	252,27	33,80	264,49	0,00	218,47	88,80	35,95 %
2008	268,87	36,03	272,46	0,00	232,84	94,64	35,95 %
2009	295,50	39,60	335,48	0,00	255,90	104,02	35,95 %
2010	307,70	41,23	335,48	0,00	266,47	108,31	35,95 %
2011	317,00	42,48	296,61	0,00	274,52	111,58	35,95 %
2012	327,00	43,82	303,73	0,00	283,18	115,10	35,95 %
2013	337,70	45,25	311,33	0,00	292,45	118,87	35,95 %
2014	352,00	47,17	316,94	0,00	304,83	123,90	35,95 %
2015	380,00	50,92	316,94	2,31	326,77	133,76	36,40 %
2016	405,00	54,27	316,94	6,42	344,31	142,56	37,12 %
2017	435,00	58,29	316,94	11,36	365,35	153,12	37,88 %
2018	480,00	64,32	316,94	18,76	396,92	168,96	38,84 %
2019	520,00	69,68	328,11	23,22	427,10	183,04	39,25 %
2020	580,00	77,72	367,85	25,54	476,74	204,16	39,20 %
2021	623,00	83,48	375,95	31,08	508,44	219,30	39,64 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

V tabuľke č. 18 možno pozorovať, že výška minimálnej mzdy sa každoročne zvyšuje, pričom v rokoch 2016 a 2017 sa zvýšila len o 30,- €, v posledných rokoch sa zvyšuje radikálnejšie, najväčšie ročné zvýšenie minimálnej mzdy bolo o 60,- € v roku 2020. Napriek tomu, že je možné pozorovať zvýšenie minimálnej mzdy, je nutné konštatovať, že ide o hrubú mzdu. Čistá mzda sa pod vplyvom daňového zaťaženia zvyšuje pomalšie. Pri výpočte dane z príjmu bola braná do úvahy mesačná výška nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. Vývoj hrubej a čistej minimálnej mzdy je možné vidieť aj v nasledujúcom grafe č. 9.

Graf č. 9 Rast minimálnej hrubej a čistej mesačnej mzdy v rokoch 1993 – 2020

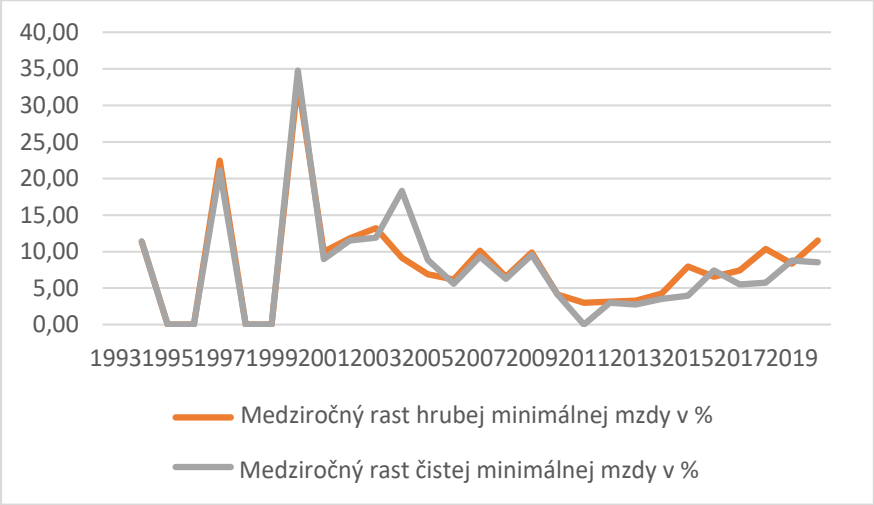

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov ŠÚ SR.

Do roku 2003 rast minimálnej čistej mzdy takmer ideálne kopíroval rast minimálnej hrubej mzdy. V roku 2006 hrubá minimálna mzda rástla rýchlejšie ako čistá minimálna mzda. Najväčší rozdiel medzi rastom hrubej a čistej mzdy bol zaznamenaný v roku 2000, keď sa hrubá minimálna mzda zvýšila o 9,16 percentuálnych bodov, čistá minimálna mzda zvýšila o 18,29 % a v roku 2011, keď sa hrubá minimálna mzda zvýšila o 3,02 %, ale čistá minimálna mzda sa nezvýšila. Dôvodom nezvýšenia čistej mzdy (napriek zvýšeniu hrubej mzdy) bolo zníženie nezdaniteľnej časti na daňovníka. Z pohľadu štátu išlo iba o politický nástroj, keď sa zvyšovala hrubá minimálna mzda, čím sa zvyšovali náklady zamestnávateľov a príjmy štátneho rozpočtu v podobe dane a poistného, ale rast čistých miezd zamestnancov bol minimálny.

V tabuľke č. 18 sú uvedené sumy minimálnej mzdy platné pre 2. stupeň náročnosti práce v rokoch 2001 (odkedy sa zaviedli stupne náročnosti práce) až po rok 2021 a ich daňové a odvodové zaťaženie.

Tabuľka č. 19 Minimálna mzda (2. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 2001

Rok	Výška minimálnej mesačnej mzdy pre druhý stupeň náročnosti práce v €	Poistné platené zamestnan-com v €	Výška ročnej nezdaniteľ-nej časti na daňovníka v €	Daň v €	Čistá mzda v €	Poistné platené zamest-návate-ľom v €	Daňový klin
2001	175,26	22,43	107,22	5,47	147,36	66,60	39,07 %
2002	195,97	25,08	107,22	6,37	164,52	74,47	39,17 %
2003	221,87	28,40	107,22	8,63	184,84	84,75	39,72 %
2004	242,18	32,45	223,59	0,00	209,73	85,25	35,95 %
2005	258,91	34,69	243,25	0,00	224,22	91,14	35,95 %
2006	274,85	36,83	251,21	0,00	238,02	96,75	35,95 %
2007	302,72	40,57	264,49	0,00	262,16	106,56	35,95 %
2008	322,64	43,23	272,46	0,00	279,41	113,57	35,95 %
2009	354,60	47,52	335,48	0,00	307,08	124,82	35,95 %
2010	369,24	49,48	335,48	0,00	319,76	129,97	35,95 %
2011	380,40	50,97	296,61	0,00	329,43	133,90	35,95 %
2012	392,40	52,58	303,73	0,00	339,82	138,12	35,95 %
2013	405,24	54,30	311,33	0,00	350,94	142,64	35,95 %
2014	422,40	56,60	316,94	0,00	365,80	148,68	35,95 %
2015	456,00	61,10	316,94	14,81	380,09	160,51	38,35 %
2016	486,00	65,12	316,94	19,75	401,13	171,07	38,95 %
2017	522,00	69,95	316,94	25,67	426,38	183,74	39,58%
2018	576,00	77,18	316,94	34,56	464,26	202,75	40,38%
2019	624,00	83,62	328,11	40,33	500,05	219,65	40,73%

2020	696,00	93,26	367,85	44,63	558,11	244,99	40,69%
2021	739,00	99,03	375,95	50,16	589,81	260,13	40,97%

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V rokoch 2004 – 2014 bol daňový klin na rovnakej úrovni 35,95 % a v porovnaní s rokom 2003 sa znížil v 2. stupni náročnosti práce o 3,77 percentuálnych bodov. Od roku 2015 daňový klin neustále rástol. Údaje v tabuľke poukazujú na neustály nárast daňového zaťaženia v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi a medziročný nárast daňového zaťaženia sa zvyšuje so zvyšujúcou sa úrovňou minimálnej mzdy. Od roku 2014 do roku 2021 sa zvýšilo daňové a odvodové zaťaženie o viac ako 5 percentuálnych bodov bez toho, že by sa zvýšila sadzba dane.

V roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 mierne klesol daňový klin v 1. stupni náročnosti práce. Ide o prvé obdobie, kedy sa daňový klin oproti minulému roku nezvýšil, ale znížil, tento stav bol spôsobený zvýšením nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka.

V tabuľke č. 19 sú uvedené sumy minimálnej mzdy platné pre 3. stupeň náročnosti práce v rokoch 2001 až 2021 a zodpovedajúce daňové a odvodové zaťaženie.

Tabuľka č. 20 Minimálna mzda (3. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 2001

Rok	**Výška minimálnej mesačnej mzdy pre tretí stupeň náročnosti práce v €**	**Poistné platené zamest-nancom v €**	**Výška ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka v €**	**Daň v €**	**Čistá mzda v €**	**Poistné platené zamest-návate-ľom v €**	**Daňový klin**
2001	204,47	26,17	107,22	8,53	169,77	77,70	39,83 %
2002	228,63	29,27	107,22	9,22	190,15	86,88	39,73 %
2003	258,85	33,13	107,22	11,85	213,86	98,88	40,22 %

2004	282,55	37,86	223,59	0,00	244,69	99,46	35,95 %
2005	302,06	40,48	243,25	0,00	261,59	106,33	35,95 %
2006	320,66	42,97	251,21	0,00	277,69	112,87	35,95 %
2007	353,18	47,33	264,49	0,00	305,85	124,32	35,95 %
2008	376,42	50,44	272,46	0,00	325,98	132,50	35,95 %
2009	413,70	55,44	335,48	0,00	358,26	145,62	35,95 %
2010	430,78	57,72	335,48	0,00	373,06	151,63	35,95 %
2011	443,80	59,47	296,61	0,00	384,33	156,22	35,95 %
2012	457,80	61,35	303,73	0,00	396,45	161,15	35,95 %
2013	472,78	63,35	311,33	0,00	409,43	166,42	35,95 %
2014	492,80	66,04	316,94	0,00	426,76	173,47	35,95 %
2015	532,00	71,29	316,94	27,32	433,40	187,26	39,74 %
2016	567,00	75,98	316,94	33,07	457,95	199,58	40,26 %
2017	609,00	81,61	316,94	39,99	487,41	214,37	40,80 %
2018	672,00	90,05	316,94	50,35	531,60	236,54	41,49 %
2019	728,00	97,55	328,11	57,44	573,00	256,26	41,78 %
2020	812,00	108,81	367,85	63,71	639,48	285,82	41,75 %
2021	855,00	114,57	375,95	69,25	671,18	300,96	41,94 %

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Pri minimálnej mzde v treťom stupni náročnosti práce je vývoj obdobný. Hrubá minimálna mzda sa v roku 2018 zvýšila o 10,34 percentuálnych bodov, čo predstavuje výrazný nárast v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami, a taktiež to spôsobilo zvýšenie daňového klinu od roku 2013 pretože výška nezdaniteľnej časti základ dane pre daňovníka zostala nezmenená.

V tabuľke č. 21 vidíme vývoj minimálnej mzdy a jej daňové a odvodové zaťaženie v rokoch 2001 až 2021 pre 4. stupeň náročnosti práce.

Tabuľka č. 21 Minimálna mzda (4. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 2001

Rok	Výška minimálnej mesačnej mzdy pre tretí stupeň náročnosti práce v €	Poistné platené zamest-nancom v €	Výška ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka v €	Daň v €	Čistá mzda v €	Poistné platené zamest-návate-ľom v €	Daňový klin
2001	233,68	29,91	107,22	11,59	192,18	88,80	40,41 %
2002	261,30	33,45	107,22	12,06	215,79	99,29	40,16 %
2003	295,82	37,87	107,22	15,07	242,89	113,00	40,59 %
2004	322,91	43,27	223,59	0,00	279,64	113,67	35,95 %
2005	345,22	46,26	243,25	0,00	298,96	121,52	35,95 %
2006	366,46	49,11	251,21	0,00	317,36	129,00	35,95 %
2007	403,63	54,09	264,49	0,00	349,55	142,08	35,95 %
2008	430,19	57,65	272,46	0,00	372,55	151,43	35,95 %
2009	472,80	63,36	335,48	0,00	409,44	166,43	35,95 %
2010	492,32	65,97	335,48	0,00	426,35	173,30	35,95 %
2011	507,20	67,96	296,61	0,00	439,24	178,53	35,95 %
2012	523,20	70,11	303,73	0,00	453,09	184,17	35,95 %
2013	540,32	72,40	311,33	0,00	467,92	190,19	35,95 %
2014	563,20	75,47	316,94	0,00	487,73	198,25	35,95 %
2015	608,00	81,47	316,94	39,82	486,71	214,02	40,79 %
2016	648,00	86,83	316,94	46,40	514,77	228,10	41,24 %
2017	696,00	93,26	316,94	54,30	548,44	244,99	41,72 %

2018	768,00	102,91	316,94	66,15	598,94	270,34	42,32 %
2019	832,00	111,49	328,11	74,56	645,96	292,86	42,57 %
2020	928,00	124,35	367,85	82,80	720,85	326,66	42,55 %
2021	971,00	130,11	375,95	88,34	752,55	341,79	42,68 %

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Porovnaním jednotlivých úrovní minimálnej mzdy v jednotlivých rokoch môžeme pozorovať, že hrubá minimálna mzda rástla rýchlejšie ako jej čistá hodnota, a to v dôsledku zvýšeného základu pre výpočet odvodov platených zamestnancom a výpočtu preddavku na daň z príjmu. Kým minimálna hrubá mzda pre 5. stupeň minimálnej mzdy sa v období od roku 2016 do roku 2021 zvýšila o 360,- eur, čistá minimálna mzda sa zvýšila o 262,03 eura, daňové a odvodové zaťaženie zamestnancov sa taktiež zvýšilo o 97,8 eura.

Tabuľka č. 22 Minimálna mzda (5. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 2001

Rok	**Výška minimálnej mesačnej mzdy pre tretí stupeň náročnosti práce v €**	**Poistné platené zamestnan-com v €**	**Výška ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka v €**	**Daň v €**	**Čistá mzda v €**	**Poistné platené zamestnáva teľom v €**	**Daňový klin**
2001	262,89	33,65	107,22	14,64	214,60	99,90	40,85 %
2002	293,96	37,63	107,22	14,91	241,42	111,70	40,49 %
2003	332,80	42,60	107,22	18,30	271,90	127,13	40,88 %
2004	363,28	48,68	223,59	0,00	314,60	127,87	35,95 %
2005	388,37	52,04	243,25	0,00	336,33	136,71	35,95 %
2006	412,27	55,24	251,21	0,00	357,03	145,12	35,95 %
2007	454,09	60,85	264,49	0,00	393,24	159,84	35,95 %
2008	483,97	64,85	272,46	0,00	419,11	170,36	35,95 %
2009	531,90	71,27	335,48	0,00	460,63	187,23	35,95 %
2010	553,86	74,22	335,48	0,00	479,64	194,96	35,95 %

2011	570,60	76,46	296,61	0,00	494,14	200,85	35,95 %
2012	588,60	78,87	303,73	0,00	509,73	207,19	35,95 %
2013	607,86	81,45	311,33	0,00	526,41	213,97	35,95 %
2014	633,60	84,90	316,94	0,00	548,70	223,03	35,95 %
2015	684,00	91,66	316,94	52,33	540,02	240,77	41,61 %
2016	729,00	97,69	316,94	59,73	571,58	256,61	42,01 %
2017	783,00	104,92	316,94	68,62	609,46	275,62	42,43 %
2018	864,00	115,78	316,94	81,94	666,28	304,13	42,96 %
2019	936,00	125,42	328,11	91,67	718,91	329,47	43,19 %
2020	1044,00	139,90	367,85	101,89	802,22	367,49	43,17 %
2021	1087,00	145,66	375,95	107,42	833,92	382,62	43,26 %

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Rast daňového a odvodového zaťaženia sa zvyšuje v závislosti od stupňa náročnosti práce. To znamená, že pracovníci zaradení do pracovných pozícii s nižším stupňom náročnosti práce (upratovačky, predavači) znášajú nižšie daňové a odvodové zaťaženie ako ich kolegovia zaradení do pracovných pozícii s vyšším stupňom náročnosti práce (učitelia, zdravotné sestry) i v prípade ak sú všetci odmeňovaní minimálnou mzdou. Tieto závery potvrdzujú aj výsledky vývoja daňového a odvodového zaťaženia na úrovni minimálnej mzdy pre 6. stupeň náročnosti práce uvedený v tabuľke č. 23.

Tabuľka č. 23 Minimálna mzda (6. stupeň náročnosti práce) a daňové a odvodové zaťaženie v SR od roku 2001

Rok	**Výška minimálnej mesačnej mzdy pre tretí stupeň náročnosti práce v €**	**Poistné platené zamestnan-com v €**	**Výška ročnej nezdaniteľnej časti na daňovníka v €**	**Daň v €**	**Čistá mzda v €**	**Poistné platené zamest-návate-ľom v €**	**Daňový klin**
2001	292,10	37,39	107,22	17,70	237,01	111,00	41,20%
2002	326,62	41,81	107,22	17,76	267,05	124,12	40,75%
2003	369,78	47,33	107,22	21,52	300,93	141,26	41,11%

2004	403,64	54,09	223,59	0,00	349,55	142,08	35,95%
2005	431,52	57,82	243,25	0,00	373,70	151,90	35,95%
2006	458,08	61,38	251,21	0,00	396,70	161,24	35,95%
2007	504,54	67,61	264,49	0,00	436,93	177,60	35,95%
2008	537,74	72,06	272,46	0,00	465,68	189,28	35,95%
2009	591,00	79,19	335,48	0,00	511,81	208,03	35,95%
2010	615,40	82,46	335,48	0,00	532,94	216,62	35,95%
2011	634,00	84,96	296,61	0,00	549,04	223,17	35,95%
2012	654,00	87,64	303,73	0,00	566,36	230,21	35,95%
2013	675,40	90,50	311,33	0,00	584,90	237,74	35,95%
2014	704,00	94,34	316,94	0,00	609,66	247,81	35,95%
2015	760,00	101,84	316,94	64,83	593,33	267,52	42,26%
2016	810,00	108,54	316,94	73,06	628,40	285,12	42,62%
2017	870,00	116,58	316,94	82,93	670,49	306,24	43,00%
2018	960,00	128,64	316,94	97,74	733,62	337,92	43,48%
2019	1040,00	139,36	328,11	108,78	791,86	366,08	43,68%
2020	1160,00	155,44	367,85	120,97	883,59	408,32	43,66%
2021	1203,00	161,20	375,95	126,51	915,29	423,46	43,73%

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Tendencia rýchlejšieho rastu hrubej minimálnej mzdy ako čistej mzdy v dôsledku odvodových a daňových preddavkov na príjmy zamestnancov naďalej potvrdzuje, čo zvyšuje daňový klin z pohľadu zamestnanca.

Po zobrazení všetkých úrovní minimálnej mzdy je možné jednoznačne konštatovať, že na každej úrovni existujú rovnaké črty, respektíve zvýšenie hrubej minimálnej mzdy každoročne nepriamo zvyšuje daňové a odvodové zaťaženie, ale nárast čistej minimálnej mzdy je pomalší. Pri analýze vývoja minimálnej mzdy a jej daňového zaťaženia sa zistili , že ajvyšší daňový klin pri minimálnej mzde bol v roku 2003 a pritom sadzba dane z príjmu bola v tomto roku iba 10 %. Dôvodom je skutočnosť, že nezdaniteľná časť na zamestnávateľa nebola valorizovaná. Hovorí sa tomu „fiscal drag

effect“ a je to jav, keď sa daňové zaťaženie daňovníka zvyšuje pri nezmenených daňových pravidlách. (OECD, 2008) Tento efekt je dôsledkom zvýšenia miezd pri nezmenenej výške nezdaniteľných častí, takže daňovník znáša vyššie daňové zaťaženie. V roku 2005 bol daňový klin najnižší, daňová sadzba však bola vo výške 19 %. Od roku 2020 bola nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka každoročne valorizovaná alikvotne k rastu životného minima. Životné minimum však nebolo valorizované rovnakou rýchlosťou, ako rástla minimálna mzda, takže v priebehu rokov naďalej rástlo daňové zaťaženie.

Z grafu č. 10 je zrejmé, že daňové zaťaženie vo vzťahu k minimálnej mzde rástlo pomalšie ako daňové zaťaženie pri priemernej mzde – najzrejmejšie je to v rokoch 2003 až 2004, keď sa systém dane z príjmu v SR zásadne reformoval.

Graf č. 10 Daňový klin vo vzťahu k minimálnej a priemernej mzde v SR v rokoch 1993 – 2020

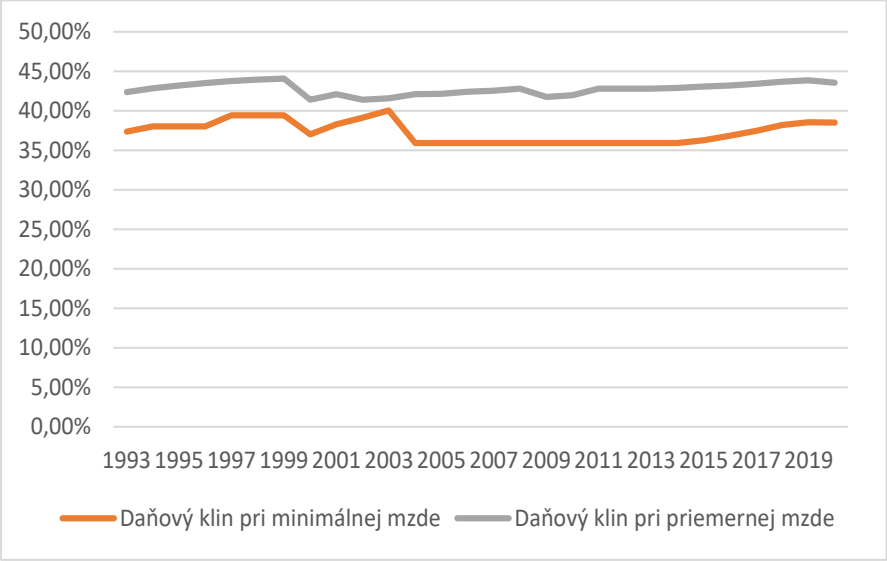

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Výpočtom mzdy, daňového zaťaženia, nezdaniteľnej časti a porovnaním vývoja minimálnej mzdy v jednotlivých rokoch sme dospeli k nasledujúcim výsledkom. Prvým

je informácia, že zvýšenie hrubej minimálnej mzdy je vyššie v sledovaných obdobiach ako zvýšenie čistej minimálnej mzdy. V príkladoch, ktoré sme použili ako ilustráciu na výpočet minimálnej mzdy zamestnanca, je jasne poukázané na to, že hrubá minimálna mzda sa každoročne zvyšuje, avšak bez dodatočných úprav sumy zrážok odvodov sociálneho a zdravotného poistenia a dani z príjmu, sa výška čistej minimálnej mzdy zvyšuje pomalšie ako hrubá minimálna mzda.

Taktiež je možné tvrdiť, že daňové zaťaženie zamestnanca najrýchlejšie rastie v 1. stupni náročnosti práce. Analýzou minimálnej mzdy spolu s daňovým zaťažením a čistou minimálnou mzdou sa dospelo k poznatku, že daňové zaťaženie sa každým rokom postupne zvyšuje spolu so zvyšujúcou sa hrubou minimálnou mzdou. Zmena nastáva v roku 2020, keď sa nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka zvýši o 12,10 % a daňové a odvodové zaťaženie vyjadrené prostredníctvom daňového klinu sa v porovnaní s minulým rokom znížilo a na rozdiel od predchádzajúcich rokov s nezvýšilo. Týmto je znázornená dôležitosť výšky nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka, ktorá chráni zamestnanca pred príliš vysokým daňovým zaťažením. Zároveň by bolo vhodné nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka odstupňovať podľa stupňov náročnosti práce, keďže pri súčasnom stave sú daňovo zvýhodnení zamestnanci zaradení do nižších stupňov náročnosti práce.

5 Daňové a odvodové zaťaženie priemernej mzdy zamestnancov

Výpočet daňového zaťaženia z priemernej mzdy vychádza z porovnania skutočne zaplatenej dane a z priemernej mesačnej hrubej mzdy a dáva obraz o reálnom zaťažení príjmov zo závislej činnosti. Daňové zaťaženie príjmov zo závislej činnosti zdaňovaných daňou z príjmov fyzických osôb je teda vypočítané ako pomer dane k priemernej hrubej mzde zamestnancov.

Tabuľka č. 24 Priemerné daňové zaťaženie zamestnancov v rokoch 1993 – 2020

Rok	Priemerná mzda v €	Základ dane v €	Sadzba dane	Daň z príjmov v €	Daňový bonus na dieťa v €	Čistá mzda v €	Daňové zaťaženie
1993	178,55	75,80	15 %	11,37		145,75	6,37 %
1994	208,92	102,52	15 %	15,38		168,47	7,36 %
1995	238,83	128,85	15 %	19,33		190,84	8,09 %
1996	270,66	156,86	15 %	23,53		214,65	8,69 %
1997	306,25	188,17	15 %	28,23		241,27	9,22 %
1998	332,04	210,87	15 %	31,63		260,56	9,53 %
1999	356,10	232,04	15 %	34,81		278,56	9,77 %
2000	379,41	195,13	12 %	23,42		310,47	6,17 %
2001	410,44	219,15	12 %	26,30		331,61	6,41 %
2002	448,48	252,32	10 %	25,23		365,84	5,63 %
2003	476,83	277,05	10 %	27,70		388,09	5,81 %
2004	525,29	218,03	19 %	41,43	13,28	426,75	5,36 %
2005	573,39	235,39	19 %	44,72	17,92	469,76	4,67 %
2006	622,75	270,17	19 %	51,33	17,92	505,89	5,36 %
2007	668,72	296,70	19 %	56,37	17,92	540,66	5,75 %
2008	723,03	335,27	19 %	63,70	18,42	580,87	6,26 %
2009	744,50	289,94	19 %	55,09	19,32	608,97	4,80 %
2010	769,00	310,48	19 %	58,99	20,00	626,96	5,07 %

2011	786,00	364,05	19 %	69,17	20,02	631,53	6,25 %
2012	805,00	372,89	19 %	70,85	20,51	646,79	6,25 %
2013	824,00	382,22	19 %	72,62	20,03	660,99	6,38 %
2014	858,00	404,67	19 %	76,89	21,41	687,55	6,47 %
2015	883,00	426,32	19 %	81,00	21,41	705,09	6,75 %
2016	912,00	451,44	19 %	85,77	21,41	725,43	7,06 %
2017	954,00	487,81	19 %	92,68	21,41	754,89	7,47 %
2018	1013,00	538,75	19 %	102,36	21,56	796,45	7,98 %
2019	1092,00	595,39	19 %	113,12	22,17	854,72	8,33 %
2020	1133,00	590,61	19 %	112,22	22,72	891,68	7,90 %

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Ako z uvedenej tabuľky č. 24 vyplýva, daňové zaťaženie z priemernej mzdy bolo najvyššie v roku 1999 a to až 9,77 % a najnižšie v roku 2019, kedy daň predstavovala 8,33% z priemernej hrubej mzdy zamestnancov. V roku 2004 sa daňová sadzba zdvojnásobila, nespôsobilo to však zvýšenie daňového zaťaženia v dôsledku toho, že sa zmenili aj výšky nezdaniteľných častí základu dane na daňovníka a zaviedol sa daňový bonus na dieťa (pri výpočtoch sme použili najnižšiu sumu daňového bonusu).

Zaujímavé je sledovať i vývoj čistej mzdy a podiel čistej mzde na hrubej mzde. Čistú mzdu zamestnancov ovplyvňuje:
- tempo rastu hrubých miezd,
- výška odvodov,
- výška životného minima a s tým spojeným vývoj nezdaniteľných častí základu dane,
- sadzba dane,
- existencia daňových pásiem (do roku 2004).

Pre účely výpočtu sme počítali čistú mzdu z priemernej mzdy v danom roku. Uplatnili sme nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka a nezdaniteľnú časť na 1 dieťa, resp. daňový bonus na 1 dieťa (od roku 2019 sme brali do úvahy najnižšiu výšku daňového bonusu). Do úvahy sme brali štandardné odvody zamestnanca bez uplatnenia akýchkoľvek výnimiek.

Tabuľka č. 25 Výpočet podielu čistej mzdy na hrubej mzde v rokoch 1993 - 2020

Rok	Priemerná mzda v €	Odvody v €	Nezdanitеľná časť na daňovníka v €	Nezdanitеľná časť na dieťa v €	Základ dane v €	Sadzba dane	Daň z príjmov v €	Daňový bonus na dieťa v €	Čistá mzda v €	Podiel čistej mzdy na hrubej mzde
1993	178,55	21,43	56,43	24,90	75,80	15 %	11,37		145,75	81,63
1994	208,92	25,07	56,43	24,90	102,52	15 %	15,38		168,47	80,64
1995	238,83	28,66	56,43	24,90	128,85	15 %	19,33		190,84	79,91
1996	270,66	32,48	56,43	24,90	156,86	15 %	23,53		214,65	79,31
1997	306,25	36,75	56,43	24,90	188,17	15 %	28,23		241,27	78,78
1998	332,04	39,84	56,43	24,90	210,87	15 %	31,63		260,56	78,47
1999	356,10	42,73	56,43	24,90	232,04	15 %	34,81		278,56	78,23
2000	379,41	45,53	107,22	31,53	195,13	12 %	23,42		310,47	81,83
2001	410,44	52,54	107,22	31,53	219,15	12 %	26,30		331,61	80,79
2002	448,48	57,41	107,22	31,53	252,32	10 %	25,23		365,84	81,57
2003	476,83	61,03	107,22	31,53	277,05	10 %	27,70		388,09	81,39
2004	525,29	70,39	223,59		218,03	19 %	41,43	13,28	426,75	81,24
2005	573,39	76,83	243,25		235,39	19 %	44,72	17,92	469,76	81,93
2006	622,75	83,45	251,21		270,17	19 %	51,33	17,92	505,89	81,24
2007	668,72	89,61	264,49		296,70	19 %	56,37	17,92	540,66	80,85
2008	723,03	96,89	272,46		335,27	19 %	63,70	18,42	580,87	80,34
2009	744,50	99,76	335,48		289,94	19 %	55,09	19,32	608,97	81,80
2010	769,00	103,05	335,48		310,48	19 %	58,99	20,00	626,96	81,53
2011	786,00	105,32	296,61		364,05	19 %	69,17	20,02	631,53	80,35
2012	805,00	107,87	303,73		372,89	19 %	70,85	20,51	646,79	80,35
2013	824,00	110,42	311,33		382,22	19 %	72,62	20,03	660,99	80,22
2014	858,00	114,97	316,94		404,67	19 %	76,89	21,41	687,55	80,13
2015	883,00	118,32	316,94		426,32	19 %	81,00	21,41	705,09	79,85

2016	912,00	122,21	316,94		451,44	19 %	85,77	21,41	725,43	79,54
2017	954,00	127,84	316,94		487,81	19 %	92,68	21,41	754,89	79,13
2018	1013,00	135,74	316,94		538,75	19 %	102,36	21,56	796,45	78,62
2019	1092,00	146,33	328,11		595,39	19 %	113,12	22,17	854,72	78,27
2020	1133,00	151,82	367,85		590,61	19 %	112,22	22,72	891,68	78,70

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Ako je zrejmé z prehľadu uvedeného v tabuľke č. 25, podiel priemernej čistej mzdy na priemernej hrubej mzde bol najvyšší v roku 2005 a bol spôsobený daňovou reformou v roku 2003. Napriek tomu, že sa od roku 2004 zaviedla historicky najvyššia daň z príjmov fyzických osôb, pomer čistej a hrubej priemernej mzdy bol najvyšší zásluhou zvýšenia nezdaniteľnej časti na daňovníka a zavedením daňového bonusu na dieťa, ktorý mal výraznejší vplyv na úsporu dane daňovníka ako nezdaniteľná časť na dieťa, ktorá sa uplatňovala pred rokom 2004.

Podiel priemernej čistej mzdy na priemernej hrubej mzde bol najnižší v rokoch 1999 a 2019. V roku 1999 bol daný stav spôsobený tým, že priemerná mzda rástla, ale nezdaniteľná položka základu dane na daňovníka sa od roku 1993 nemenila. V ďalšom roku, v roku 2000, sa nezdaniteľná položka zvýšila, takže pomer čistej a hrubej priemernej mzdy sa dostal mierne nad úroveň roku 1993. V roku 2019 bol pomer taktiež nízky a bol spôsobený tým, že nezdaniteľná čiastka na daňovníka rástla pomalšie ako priemerná mzda v národnom hospodárstve. Nezdaniteľná časť na daňovníka je v súčasnosti naviazaná na rast životného minima. V nasledujúcom grafe je znázornený rast priemernej mzdy a životného minima od roku 1993.

Graf č. 8 Vývoj životného minima a hrubej a čistej priemernej mzdy v SR od roku 1993 (hodnoty po prepočte v €)

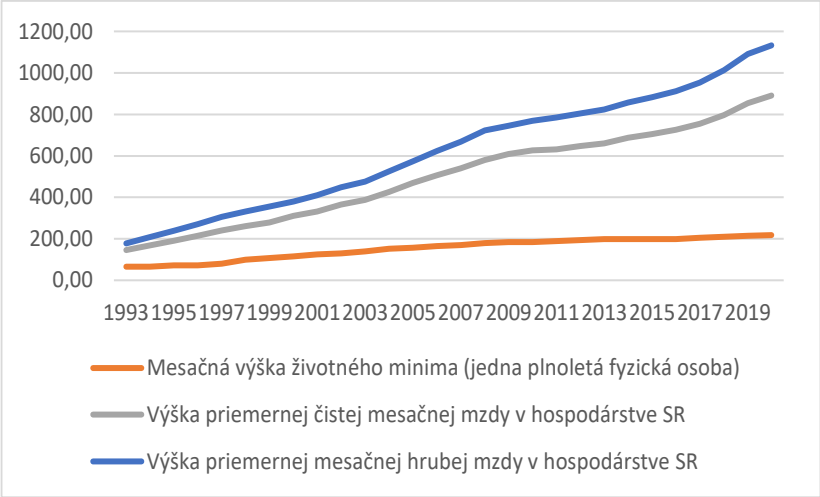

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Na základe údajov zobrazených v grafe je možné konštatovať, že je vhodnejšie nezdaniteľnú časť základu dane naviazať na rast priemernej mzdy a nie na rast životného minima, resp. naviazať životné minimum na priemernú mzdu, tým sa zachová rovnaký podiel čistej a hrubej mzdy pri väčšine príjmov zo závislej činnosti.

V nasledujúcej tabuľke č. 26 je možné vidieť, akým tempom rástla minimálna a priemerná mzda v SR od roku 1993 v porovnaní s rastom životného minima.

Tabuľka č. 26 Medziročný rast priemernej mzdy a životného minima od roku 1993

Rok	Mesačná výška životného minima (jedna plnoletá fyzická osoba) v €	Výška priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve SR v €	Podiel minimálnej mzdy na priemernej mzde (v %)	Medziročný rast životného minima (v %)	Medziročný rast priem. mesačnej mzdy (v %)
1993	65,72d	178,55	36,81		
1994	65,72	208,92	31,46	0,00	17,01
1995	72,36	238,83	30,30	10,10	14,32
1996	72,36	270,66	26,74	0,00	13,33
1997	80,00	306,25	26,12	10,55	13,15
1998	99,58	332,04	29,99	24,48	8,42
1999	108,21	356,10	30,39	8,67	7,25
2000	115,85	379,41	30,53	7,06	6,55
2001	125,80	410,44	30,65	8,60	8,18
2002	130,45	448,48	29,09	3,69	9,27
2003	139,75	476,83	29,31	7,12	6,32
2004	152,03	525,29	28,94	8,79	10,16
2005	157,01	573,39	27,38	3,28	9,16
2006	165,31	622,75	26,54	5,29	8,61
2007	170,28	668,72	25,46	3,01	7,38
2008	178,92	723,03	24,75	5,07	8,12
2009	185,19	744,50	24,87	3,51	2,97
2010	185,19	769,00	24,08	0,00	3,29
2011	189,83	786,00	24,15	2,51	2,21
2012	194,58	805,00	24,17	2,50	2,42
2013	198,09	824,00	24,04	1,80	2,36

2014	198,09	858,00	23,09	0,00	4,13
2015	198,09	883,00	22,43	0,00	2,91
2016	198,09	912,00	21,72	0,00	3,28
2017	205,07	954,00	21,50	3,52	4,61
2018	210,20	1013,00	20,75	2,50	6,18
2019	214,83	1092,00	19,67	2,20	7,80
2020	218,06	1133,00	19,25	1,50	3,75

Zdroj: Vlastné spracovanie.

V tabuľke č. 25 možno vidieť, že podiel minimálnej mzdy na priemernej mzde v SR neustále od roku 2001 klesá. Taktiež životné minimum vôbec nereflektuje rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve SR. Taktiež sa prejavil sa aj "fiscal drag effect" z dôvodu rastu úrovne miezd a nemeniacej sa výške nezdaniteľných častí, takže daňovník znáša vyššie daňové bremeno.

6 Resumé

Systém daňového a odvodového zaťaženia v SR je veľmi dynamický s vysokou mierou flexibility, variability a neurčitosti. Niektoré ustanovenia by bolo vhodné zjednotiť a zjednodušiť, čo by prispelo k prehľadnosti zo strany daňovníkov i jednoduchšiemu vymáhaniu a kontrole zo strany správcu dane.

Na úroveň daňového zaťaženia nevplýva iba sadzba dane, ale aj nezdaniteľné časti základu dane na daňovníka, ktoré sú legálnou možnosťou zníženia základu dane. Naviazanie nezdaniteľných častí základu dane na úroveň životného minima má zabezpečiť, aby sa daňové bremeno zamestnancoch pri rastúcich príjmoch nezvyšovalo. To však môže platiť iba v prípade, ak životné minimum rastie priamo úmerne s rastom priemerných miezd.

Otázka zvyšovania sadzby dane je vždy intenzívnej diskutovanou témou, preto sa k takémuto kroku zákonodarca nerád uchyľuje. Zvýšenie daňového zaťaženia a tým aj daňových výnosov od roku 1993 bolo však zabezpečené legislatívnou úpravou iných veličín, napríklad stanovením úrovne príjmov od ktorej sa nezdaniteľná čiastka znižuje, resp. nárok na jej uplatnenie úplne zaniká. Taktiež sa zákonodarca rád uchyľuje k dodatočnému zdaneniu vyšších príjmov, prostredníctvom vyššej sadzby dane, alebo prostredníctvom krátenia nezdaniteľnej časti základu dane. Najkontroverznejší je však fakt, že pre účely krátenia nezdaniteľnej časti základu dane sa považuje už základ dane približne 1 660,- eur mesačne, čo je menej ako 3 násobok minimálnej mzdy pre prvý stupeň náročnosti práce a menej ako 1,5 násobok priemernej mzdy v SR.

V podmienkach SR silnie snaha daňovo zvýhodniť rodiny s deťmi. Je to zabezpečené uplatňovaním nezdaniteľnej čiastky na manželku/manžela a doplnenie podmienky (okrem iných) starostlivosti o dieťa. Ďalším nástrojom je uplatnenie daňového bonusu na dieťa. V posledných rokoch sa však právna úprava a podmienky uplatnenia nezdaniteľnej čiastky na manželku/manžela a podmienky uplatnenia daňového bonusu menili tak často (i počas zdaňovacieho obdobia), až sa toto zvýhodnenie rodín stalo neprehľadné.

V súčasnosti platné ďalšie nezdaniteľné časti základu dane majú minimálny dopad na daňovú povinnosť daňovníka, pretože podmienky na uplatnenie nezdaniteľných častí sú prísne a úspora na dani z príjmov sa pohybuje v sumách niekoľko eur ročne. Tieto nezdaniteľné časti základu dane sú zriedka využívané daňovníkmi, komplikujú výpočet daňových povinností a ich zrušenie by prispelo k sprehľadneniu daňového systému.

Oblasťsociálneho a zdravotného poistenia môžeme (na rozdiel od daňovej legislatívy) považovať za stabilnejšiu s tendenciou postupného zjednodušovania a zjednocovania pravidiel. Príkladom je zjednotenie vymeriavacieho základu pre všetky druhy sociálneho poistenia (s výnimkou úrazového poistenia). Výška minimálneho a maximálneho denného vymeriavacieho základu pre účely vyplácania nemocenského (pri pracovnej neschopnosti), ošetrovného (pri ošetrovaní člena rodiny), materskej, dávky v nezamestnanosti a pri výpočte dôchodkov (starobného a predčasného starobného dôchodku je naviazaný na rast priemernej mzdy v hospodárstve SR a nie na rast životného minima, čo objektívnejšie odráža ekonomickú realitu. Za negatívum je možné považovať iba drobné nesúlady v právnej úprave, napr. v oblasti zaokrúhľovania v dôsledku čoho sa zbytočne to komplikuje výpočet a dochádza k mierne rozdielnym výsledkom.

Za negatívum právnej úpravy sa dá považovať aj fakt, že rast minimálnej mzdy nie je naviazaný na rast priemernej mzdy v SR a to, že životné minimum nereflektuje rast priemernej mzdy v národnom hospodárstve SR. Pri analýze daňového klinu pri minimálnej a priemernej mzde bolo zistené, že daňové zaťaženie postupne každý rok raste, výnimka sa vyskytla iba v roku 2003, keď došlo k reforme daňového systému v SR. Dôvodom je skutočnosť, že nezdaniteľné časti základu dane nezávisia od rastu minimálnej alebo priemernej mzdy, ale od rastu životného minima, ktoré neodráža ekonomickú realitu. Zároveň by bolo vhodné nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka odstupňovať podľa stupňov náročnosti práce, keďže pri súčasnom stave sú daňovo zvýhodnení zamestnanci zaradení do nižších stupňov náročnosti práce.

V analyzovanom období hrubá minimálna mzda rástla rýchlejšie ako čistá minimálna mzda. Dôvodom nezvýšenia čistej mzdy (napriek zvýšeniu hrubej mzdy) bol pomalší rast nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka ako rast minimálnej mzdy. Z pohľadu štátu išlo iba o politický nástroj, keď sa populisticky zvyšovala hrubá minimálna mzda, čím sa zvyšovali náklady zamestnávateľov a príjmy štátneho rozpočtu v podobe dane a poistného, bez zmeny sadzby dane, ale rast čistých miezd zamestnancov bol minimálny.

Zoznam použitej literatúry

ADAMS, C. H. (1999) *For Good and Evil: The Impact of Taxes on the Course of Civilization.* Sec Ed. Boston: Madison Books. 568 s. ISBN 1568332351.

ANNUNZIATA, M. (2011) *The Economics of the Financial Crisis.* London: Palgrave Macmillan, 231 s. ISBN 9780230282810.

AUJEAN, M. (2014) Tax Competition and Tax Planning: What Solution for the EU? In: *EC tax Review.* roč. 23, č. 2, s. 62-63. ISSN 09282750.

BABČÁK, V. (2009) Aktuálne otázky vedy daňového práva na Slovensku. In: *Humanum: miedzynarodowe studia spoleczno – humanistyczne.* č. 3, s. 9-24. ISSN 18988431.

BABČÁK, V. (2008) *Dane a daňové právo na Slovensku I.* Košice: Aprilla, 322 s. ISBN 9788089346059.

BABČÁK, V. (2013) *Daňové konanie, daňové exekučné konanie a ich vzťah.* In: Acta Iuridica Cassoviensia. Košice: UPJŠ, s. 39-41. ISBN 8070974249.

BABČÁK, V. (2010) *Daňové právo Slovenskej republiky.* Bratislava: EPOS, 638 s. ISBN 9788080578510.

BABČAK, V. (2011) Možnosti a hranice regulačného pôsobenia daňového práva na ekonomiku. In: *Právo – obchod – ekonomika: zborník vedeckých prác. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.* S. 147-162. ISBN 9788070979037.

BABČÁK, V. (2012) *Slovenské daňové právo.* Bratislava: EPOS, 670 s. ISBN 9788080579715.

BARINKOVÁ, M., ŽOFČINOVÁ, V. (2009) *Vplyv sociálnej funkcie zdaňovania na sociálne istoty občana. In: Občan a verejná správa: (ústavnoprávne aspekty).* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, s. 78-89. ISBN 9788089089932.

BARZEL, Y. (1976) An Alternative Approach to the Analysis of Taxation. In: *The Journal of Political Economy.* Roč. 84, č. 6, s. 1177-1197. ISSN 00223808.

BRYCHTA, I. (2014) *Daň z příjmú: výklad je spracovná k právnímu stavu ke dni 1 1. 2014.* 11. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 600 s. ISBN 9788074784620.

BUJŇÁKOVÁ, M. (2005) Daňová sústava Slovenskej republiky. In: *Ekonomiczne i prawne problemy racjonalizacji wydatków poblicznych Tom III: kontrowersje wokól wydatkowania srodków publicznyhc w wybranych dziedzinach funkcjonowania pnastwa i gospodarki narodowej.* Lublin: Wydawnitwo UMCS, s. 19-26. ISBN 8322724772.

BUJŇÁKOVÁ, M. (2010) Financial law under new economic conditions. In: *System finansów publicznych : prawo finansowe wobec wyzwań XXI wieku.* Varšava: CeDeWu, s. 171-177. ISBN 9788375563276.

BUJŇAKOVÁ, M. (1996) Nová daňová sústava SK v procese tranformácie ekonomiky. In: *Prawa i wolnošci obywatelskie w procesie transformacji ustrojowej. Rzeszow: Uniwersytet Marii Curie-Sklodowskiej. Filia w Rzeszowie,* s. 1-8. ISBN 838723205X.

BUJŇAKOVÁ, M. (2004) Postavenie daňového práva v systéme práva. In: *Aktuálne otázky finančného práva a daňového práva v Českej republike a na Slovensku 2004.* Košice: Univezita P. J. Šafárika v Košiciach, s. 41-51. ISBN 8070975679.

BUJŇAKOVÁ, M. (2004) Prínos priamych daní pre štátny rozpočet. In: *Acta Iuridica Cassoviensia*. č. 25, Košice, 77-86 s. ISBN 8070795520.

ČERVENÁ, K. (2014) Zdaňovanie na území Slovenska v historickom kontexte (s akcentom na priame dane). S. 26-45. In: *Financie, účtovnícto, dane 2014 so zameraním sa na súčasné problémy.* Košice: Ekonóm, 179 s. ISBN 9788022538558.

ČERVENÁ, K., TREŠČÁKOVÁ, D. (2012) Financie verejného sektora v čase hospodárskej krízy. In: *Dny práva 2011 – Days of law 2011: Finance veřejného sektoru (právní a ekonomické aspekty jeho fungování).* S. 48-56. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 9788021059146

ČERVENÁ, K., PRIEVOZNÍKOVÁ, K. (2013) Daňová politika verzus ekonomická efektívnosť v období krízových javov. In: *Dny práva 2012, časť X. Veřejná finanční*

činnosť – právní a ekonomické aspekty. Brno: Masarykova univerzita, s. 1967-1976. ISBN 97821063198.

DOURADO, A. P., DA PAKMA BORGES, R. (2008) *The Acte Clair in EC Direct tax Law.* Amsterdam: IBFD, 513 s. ISBN 9789087220365.

DVOŘÁKOVÁ, L. (2000) *Daně I. dopl. a přeprac. vyd.* Praha: Bilance, 284 s. ISBN 8086371042.

FAIGLOVÁ, S., POHLOD, J. (2010) Úpravy v zdaňovaní príjmov fyzických a právnických osôb od 1.1.2010 resp. od 1.1.2011. In: *Dane a účtovníctvo.* s. 2-6. ISSN 13357034.

FELDSTEIN, M. (2003) *Inflation, Tax Rules, and Capital Formation.* Chicago: National Bureau of Economic Research Monograph. 309 s. ISBN 0226240851.

FOLTÍNOVÁ, Ľ. – GAJDOVÁ, D. (2019) Benefits as a Tool to Keep Employees in Businesses: Benefity ako nástroj udržania zamestnancov v podniku. In: *Aktuálne problémy podnikovej sféry 2019: zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie.* 2019, Ráztočno Handlová, Slovensko. [elektronický zdroj]. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, s. 135-140. ISBN 9788022546188.

GÁŠPÁROVÁ E. (2020) Povinnosti zamestnávateľa voči zdravotnej poisťovni. In *Personálny a mzdový poradca podnikateľa.* Roč. 25, č. 2-3. ISSN: 13351508

GERLOCH, A., TRYZNA, J., WINTR, J. (2012) *Metodologie interpretace práva a právní jistota.* Plzeň: Aleš Čeněk. S. 210. ISBN 9788073803889.

GONTKOVIČOVÁ, B. (2018) Systémy poskytovania zamestnaneckých výhod: Systems of Employee Benefits Providing. *Riešené projekty - vedecké problémy: elektronický zborník príspevkov z vedeckého workshopu, Košice, 2.7.2018*. [elektronický zdroj]. Košice: Katedra obchodného podnikania PHF EU. S. 29-35. ISBN 9788022544986.

GROSSOVÁ, M. E. (2008) *Finanční právo se zaměřením na daňové právo.* Ostrava: Key Publishing, 177 s. ISBN 9788087071779.

GRÚŇ, L. (2001) *Dane včera, dnes a zajtra.* Bratislava, Eurounion, 315 s. ISBN 8088984289.

GRÚŇ, L. (2004) *Vybrané kapitoly z histórie daní, poplatkov a cla.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 202 s. ISBN 9788024408678.

GRÚŇ, L., KRÁLIK, J. (1997) *Základy finančného práva na Slovensku.* Bratislava: MANZ. 247 s. ISBN 8085719096.

HARUMOVÁ, A. (2002) Vplyv daní na rozvoj podnikateľskej sféry. In: *Ekonomický časopis.* Č. 2, s. 277-292. ISSN 00133035.

HARUMOVÁ, A., KUBÁTOVÁ, K. (2006) *Dane podnikateľských subjektov.* Žilina: Poradca podnikateľa. 296 s. ISBN 808893155X.

HOREHÁJOVÁ, M. (2010) *Spravodlivosť v kontexte princípov sociálnej politiky.* Bratislava: Iura Edition. 92 s. ISBN 9788080783754.

KICOVÁ, A. (2011) Daňová politika ako regulačný mechanizmus štátu vplývajúci na podnikateľské prostredie. In. *Právo – obchod – ekonomika.* Košice: UPJŠ, s. 437-451. ISBN 9788070979037.

KICOVÁ, A. (2010) Economic aspects of tay administration. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law.* Brno: Masarykova univerzita, s. 376-390. ISBN 9788021053052.

KRÁLIK, J., JAKUBOVČ, D. (2004) *Finančné právo.* Bratislava: Veda, 725 s. ISBN 8022408042.

KUBÁTOVÁ, K.(2006) *Daňová teorie a politika.* Praha: Aspi, 276 s. ISBN 97880735720518.

KUBÁTOVÁ, K. (2014) *Daňová teorie a politika.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 275 s. ISBN 9788073575748.

KUBÁTOVÁ, K. (2015) *Daňová teorie a politika.* 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 275 s. ISBN 9788074788413.

KUBÁTOVÁ, K. (1994) *Moderní průvodce daňovým systémem.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 240 s. ISBN 8071690201.

KUBINCOVÁ, S. (2009) *Dane, poplatky, clo a ďalšie povinné platby.* Zvolen: Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 328 s. ISBN 97880809391169.

KURIL, M. a kol. (2009) *Základy pracovného práva.* Bratislava: Merkury. 455 s. ISBN 9788089143979.

LACINA, V. (2002) (Staro)nové dane v novém státě. In: *Dejiny a současnost.* č. 2 s. 22-27. ISSN 04185129.

LAJOŠ, B. a kol. (2014) *Financie, účtovníctvo, dane 2014 so zameraním na súčasné problémy.* Bratislava: Ekonóm, 179 s. ISBN 9788022538558

LANG, M., PISTONE, P., SCHUCH, J.. STARINGER, C. (2008) *Introduction to European Tax Law: Direct Taxation.* London: Spiramus Press Ltd. 186 s. ISBN 9781904905868.

LENÁRTOVÁ, G., ĎURINOVÁ, I., VAVROVÁ, K. (2012) *Dane podnikateľských subjektov.* Bratislava: Ekonóm, 232 s. ISBN 9788022532921.

LENÁRTOVÁ, G. (2015) *Daňové systémy.* Bratislava: Ekonóm, 297 s. ISBN 978802254029210.

LEVENE, T. (2006) *Paying less tax 2006/2017.* 1st. edition. London: John Wiley a Sons. 315 s. ISBN 9780470028605.

MATLOVIČOVÁ, I. (2019) *Mzdy profesionálne.* Bratislava: Wolters Kluwer. 573 s. ISBN 9788057100065.

MEDVEĎ, J., NEMEC, J., a kol. (2007) *Základy verejných financií.* Bratislava: Sprint, 272 s. ISBN 808908532211.

MELUCHOVÁ, J., MATEÁŠOVÁ, M. (2019) Nová povinnosť zamestnávateľa - príspevok na rekreáciu a rekreačné poukazy. In: *Účtovníctvo - audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*. [elektronický zdroj]. Bratislava: Slovenská komora certifikovaných účtovníkov. Roč. 27, s. 65-71. ISSN 13352024.

MIHÁL, J. (2019) *Zákonník práce.* 4. vyd. Bratislava : KO&KA, 220 s. ISBN 9788099950000.

MIHÁL, J., MOTYČKOVÁ, J. (2017) *Odvody*. Bratislava: RELIA. 76 s. ISBN 9788097230623.

OECD (2008) *Taxing Wages*. OECD Publishing, ISSN: 20725124, https://doi.org/10.1787/20725124

OECD (2010) *Tax Policy Reform and Economic Growth*. OECD Publishing, ISSN: 19900538, https://doi.org/10.1787/19900538

PASTIERIK, V., DROZD M., SEKERKOVÁ Ľ. (2013) *Daňové priznania k dani z príjmov za rok 2012*. Žilina: Poradca podnikateľa, 192 s. ISBN 9788089363681.

PAKŠIOVÁ, R., KRŠEKOVÁ, M., KUBAŠČÍKOVÁ, Z. (2017) Zákonné poistné odvody. In *Účtovníctvo -audítorstvo - daňovníctvo: v teórii a praxi*. roč. 23, č. 2, s. 19-25. ISSN 13352024.

PAKŠIOVÁ, R. (2017) Účtovanie odvodov u konateľov, spoločníkov, členov štatutárnych orgánov a iných orgánov poberajúcich odmenu za výkon funkcie. In: *Účtovný TIP: newsletter otázok, odpovedí a účtovných aktualít.* roč. 14, č. 7, s. 2-4. ISSN 13365207.

PAKŠIOVÁ, R. (2017) Verejné zdravotné poistenie a sociálne poistenie v roku 2017. In: *Účtovníctvo -audítorstvo -daňovníctvo: v teórii a praxi*. roč. 25, č. 3, s. 2-11. ISSN 13352024.

ROMÁNOVÁ, A. (2010) Daňová spravodlivosť ako princíp zdaňovania. In: *Daňové právo a jeho rozvoj v národnom a medzinárodnom kontexte.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, s. 171-180. ISBN 9788070978504.

ROSS, M. L. (2004) Does Taxation Lead to Representation? In: *British Journal of Political Science* Cambridge: Cambridge University Press, s. 229 – 249. DOI:10.1017/ S000712340400003.

SCHULTZOVÁ, A. a kol. (2015) *Daňovníctvo, daňová teória a politika. I*. Praha: Wolters Kluwer. 308 s. ISBN 9788074788673

STEJSKAL, J. (2008) *Daňová teorie a politika*. Pardubice: Univerzita Pardubice 94 s. ISBN 9788073950972.

SUHANYI, L., SUHANYIOVA, A., HORVATHOVA J., MOKRISOVA, M. (2015) Analysis of *Tax Systems in Slovakia and Hungary*. *Journal of Economic and Social Development* [online]. Varazdin: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency (VADEA), 2(1), 55-65 ISSN: 18493327.

ZUBAĽOVÁ, A. a kol. (2008) *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava: Iura edition, 198 s. ISBN 9788080782283.

Právna úprava:

Zákon č. 40/1994 Z. z. Občiansky zákonník vznení neskorších predpisov.
Zákon č. 386/1990 Z. z. o dani z príjmov obyvateľstva v znení neskorších predpisov. Zákon č. 463/1991 Zb. o životnom minime v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 286/1992 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde *v* znení neskorších predpisov.
Zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 125/1998 Z. z. o životnom minime v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 561/2001 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 601/2003 Z. z. o životnom minime v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov. Zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v znení neskorších predpisov.

Zuzana Kubaščíková

Fiškálno-sociálna politika štátu z pohľadu zdanenia práce v podmienkach Slovenskej republiky v rokoch 1993 - 2021

Recenzenti:

prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD.

doc. Ing. Alena Andrejovská, PhD.

Zodpovedná redaktorka:

Prvé vydanie, 2021

Náklad: 300 ks

Vydavateľ:

ISBN 978-617-581-519-9

Vytla ené z hotových originálnych
rozložení zákazníka
v tla iarni PE "Ruta"

Vydavate PE "Ruta",
Žitomir, ulica M. Berdychivska, 17A,
tel.: (067) 96-21-687
Osved enie o zaradení predmetu
vydavate skej innosti do štátneho registra
vydavate ov, výrobcov a distribútorov
publika ných produktov Ukrajiny,
séria DK№3671 zo d a 14.01.2010
e-mail: ruta-bond@ukr.net